BASIC HINDI GRAMMAR

హిందీ భాషలో అచ్చులు 13, హల్లులు 33, మొత్తం 46 కలవు. అచ్చులు స్వయముగా పలుక గలవు. హల్లులు అచ్చుల సహాయము లేనిదే పలుకలేవు.

అచ్చులు स्वर

అ..........अ	ఎ..........ए
ఆ........ आ	ఐ...........ऐ
ఇ...........इ	ఓ.........ओ
ఈ.........ई	ఔ.........औ
ఉ...........उ	అం.....अं
ఊ........ऊ	అః.......अः
ఋ..... ऋ	★ ★ ★ ★ ★

హల్లులు व्यंजन

క क	ఖ ख	గ ग	ఘ घ	ఙ ङ
చ च	ఛ छ	జ ज	ఝ झ	ఞ ञ
ట ट	ఠ ठ	డ ड	ఢ ढ	ణ ण
త त	థ थ	ద द	ధ ध	న न
ప प	ఫ फ	బ ब	భ भ	మ म
య य	ర र	ల ल	వ व	శ श
ష ष	స स	హ ह	క్ష क्ष	త్ర त्र
జ్ఞ ज्ञ	శ్ర श्र	★	★	★

గుణింతాలు बारहखडी

హిందీ భాషలో గుణింతాలు వ్రాసేటప్పుడు గుర్తుంచుకోవలసిన విషయాలు

1. కుడి ప్రక్క వచ్చు అచ్చుల రూపములు - ఉదా:

ా - ा
క + ఆ = కా
क+आ=का

ీ - ी
క + ఈ = కీ
क+ई=की

ో - ो
క + ఓ = కో
क+ओ=को

ౌ - ौ
క + ఔ = కౌ
क+औ=कौ

2. ఎడమ ప్రక్క వచ్చు అచ్చుల రూపములు-ఉదా:

ి - ि
క + ఇ = కి
क+इ=कि

3. పైన వచ్చు అచ్చుల రూపములు - ఉదా :

ె - े
క + ఎ = కె
क+ए=के

ై - ै
క + ఐ = కై
क+ऐ=कै

4. క్రింద వచ్చు అచ్చుల రూపములు - ఉదా :

ు - ु
క + ఉ = కు
क+उ=कु

ూ - ू
క + ఊ = కూ
क+ऊ=कू

ృ - ृ
క + ఋ = కృ
क+ऋ=कृ

1. కుడి ప్రక్క వచ్చు అచ్చులగు आ, ई, ओ, औ రూపములకు ఉదా:-

का खा गा चा जा टा ता पा
की खी गी ची जी टी ती पी
को खो गो चो जो टो तो पो
कौ खौ गौ चौ जौ टौ तौ पौ

2. ఎడమ ప్రక్క వచ్చు అచ్చు इ రూపమునకు ఉదా :-

कि खि गि चि जि टि ति पि

3. పైన వచ్చు అచ్చులగు ए, ऐ రూపములకు ఉదా:-

के खे गे चे जे टे ते पे मे
कै खै गै चै जै टै तै पै मै

4. క్రింది వచ్చు అచ్చులగు उ, ऊ, ऋ రూపములకు ఉదా:-

कु खु गु चु जु टु तु पु मु
कू खू गू चू जू टू तू पू मू
कृ खृ गृ चृ जृ टृ तृ पृ मृ

గమనిక : ఒక్క " र "గుణింతంలో మాత్రం उ, ऊ ల గుర్తులు ఈ విధంగా ఉంటాయి. ఉదా :- रु, रू

గుణింతాలు - बारहखडी

క	కా	కి	కీ	కు	కూ	కృ	కె	కై	కో	కౌ	కం	కః
क	का	कि	की	कु	कू	कृ	के	कै	को	कौ	कं	कः
ఖ	ఖా	ఖి	ఖీ	ఖు	ఖూ	ఖృ	ఖె	ఖై	ఖో	ఖౌ	ఖం	ఖః
ख	खा	खि	खी	खु	खू	खृ	खे	खै	खो	खौ	खं	खः
గ	గా	గి	గీ	గు	గూ	గృ	గె	గై	గో	గౌ	గం	గః
ग	गा	गि	गी	गु	गू	गृ	गे	गै	गो	गौ	गं	गः
ఘ	ఘా	ఘి	ఘీ	ఘు	ఘూ	ఘృ	ఘె	ఘై	ఘో	ఘౌ	ఘం	ఘః
घ	घा	घि	घी	घु	घू	घृ	घे	घै	घो	घौ	घं	घः
చ	చా	చి	చీ	చు	చూ	చృ	చె	చై	చో	చౌ	చం	చః
च	चा	चि	ची	चु	चू	चृ	चे	चै	चो	चौ	चं	चः
ఛ	ఛా	ఛి	ఛీ	ఛు	ఛూ	ఛృ	ఛె	ఛై	ఛో	ఛౌ	ఛం	ఛః
छ	छा	छि	छी	छु	छू	छृ	छे	छै	छो	छौ	छं	छः
జ	జా	జి	జీ	జు	జూ	జృ	జె	జై	జో	జౌ	జం	జః
ज	जा	जि	जी	जु	जू	जृ	जे	जै	जो	जौ	जं	जः
ఝ	ఝా	ఝి	ఝీ	ఝు	ఝూ	ఝృ	ఝె	ఝై	ఝో	ఝౌ	ఝం	ఝః
झ	झा	झि	झी	झु	झू	झृ	झे	झै	झो	झौ	झं	झः
ట	టా	టి	టీ	టు	టూ	టృ	టె	టై	టో	టౌ	టం	టః
ट	टा	टि	टी	टु	टू	टृ	टे	टै	टो	टौ	टं	टः

గుణింతాలు - बारहखडी

ఠ	ఠా	ఠి	ఠీ	ఠు	ఠూ	ఠృ	ఠె	ఠై	ఠో	ఠౌ	ఠం	ఠః
ठ	ठा	ठि	ठी	ठु	ठू	ठृ	ठे	ठै	ठो	ठौ	ठं	ठः
డ	డా	డి	డీ	డు	డూ	డృ	డె	డై	డో	డౌ	డం	డః
ड	डा	डि	डी	डु	डू	डृ	डे	डै	डो	डौ	डं	डः
ఢ	ఢా	ఢి	ఢీ	ఢు	ఢూ	ఢృ	ఢె	ఢై	ఢో	ఢౌ	ఢం	ఢః
ढ	ढा	ढि	ढी	ढु	ढू	ढृ	ढे	ढै	ढो	ढौ	ढं	ढः
ణ	ణా	ణి	ణీ	ణు	ణూ	ణృ	ణె	ణై	ణో	ణౌ	ణం	ణః
ण	णा	णि	णी	णु	णू	णृ	णे	णै	णो	णौ	णं	णः
త	తా	తి	తీ	తు	తూ	తృ	తె	తై	తో	తౌ	తం	తః
त	ता	ति	ती	तु	तू	तृ	ते	तै	तो	तौ	तं	तः
థ	థా	థి	థీ	థు	థూ	థృ	థె	థై	థో	థౌ	థం	థః
थ	था	थि	थी	थु	थू	थृ	थे	थै	थो	थौ	थं	थः
ద	దా	ది	దీ	దు	దూ	దృ	దె	దై	దో	దౌ	దం	దః
द	दा	दि	दी	दु	दू	दृ	दे	दै	दो	दौ	दं	दः
ధ	ధా	ధి	ధీ	ధు	ధూ	ధృ	ధె	ధై	ధో	ధౌ	ధం	ధః
ध	धा	धि	धी	धु	धू	धृ	धे	धै	धो	धौ	धं	धः
న	నా	ని	నీ	ను	నూ	నృ	నె	నై	నో	నౌ	నం	నః
न	ना	नि	नी	नु	नू	नृ	ने	नै	नो	नौ	नं	नः
ప	పా	పి	పీ	పు	పూ	పృ	పె	పై	పో	పౌ	పం	పః
प	पा	पि	पी	पु	पू	पृ	पे	पै	पो	पौ	पं	पः
ఫ	ఫా	ఫి	ఫీ	ఫు	ఫూ	ఫృ	ఫె	ఫై	ఫో	ఫౌ	ఫం	ఫః
फ	फा	फि	फी	फु	फू	फृ	फे	फै	फो	फौ	फं	फः

గుణింతాలు - बारहखडी

బ	బా	బి	బీ	బు	బూ	బృ	బె	బై	బో	బౌ	బం	బః
ब	बा	बि	बी	बु	बू	बृ	बे	बै	बो	बौ	बं	बः
భ	భా	భి	భీ	భు	భూ	భృ	భె	భై	భో	భౌ	భం	భః
भ	भा	भि	भी	भु	भू	भृ	भे	भै	भो	भौ	भं	भः
మ	మా	మి	మీ	ము	మూ	మృ	మె	మై	మో	మౌ	మం	మః
म	मा	मि	मी	मु	मू	मृ	मे	मै	मो	मौ	मं	मः
య	యా	యి	యీ	యు	యూ	యృ	యె	యై	యో	యౌ	యం	యః
य	या	यि	यी	यु	यू	यृ	ये	यै	यो	यौ	यं	यः
ర	రా	రి	రీ	రు	రూ	రృ	రె	రై	రో	రౌ	రం	రః
र	रा	रि	री	रु	रू	रृ	रे	रै	रो	रौ	रं	रः
ల	లా	లి	లీ	లు	లూ	లృ	లె	లై	లో	లౌ	లం	లః
ल	ला	लि	ली	लु	लू	लृ	ले	लै	लो	लौ	लं	लः
వ	వా	వి	వీ	వు	వూ	వృ	వె	వై	వో	వౌ	వం	వః
व	वा	वि	वी	वु	वू	वृ	वे	वै	वो	वौ	वं	वः
శ	శా	శి	శీ	శు	శూ	శృ	శె	శై	శో	శౌ	శం	శః
श	शा	शि	शी	शु	शू	शृ	शे	शै	शो	शौ	शं	शः
ష	షా	షి	షీ	షు	షూ	షృ	షె	షై	షో	షౌ	షం	షః
ष	षा	षि	षी	षु	षू	षृ	षे	षै	षो	षौ	षं	षः
స	సా	సి	సీ	సు	సూ	సృ	సె	సై	సో	సౌ	సం	సః
स	सा	सि	सी	सु	सू	सृ	से	सै	सो	सौ	सं	सः
హ	హా	హి	హీ	హు	హూ	హృ	హె	హై	హో	హౌ	హం	హః
ह	हा	हि	ही	हु	हू	हृ	हे	है	हो	हौ	हं	हः

హిందీ భాషలో పదముల ఉచ్ఛారణ విధానము

Rule - 1

హిందీ భాషలో రెండు అక్షరముల పదములో రెండవ అక్షరము హల్లు అయినచో ఆ అక్షరము పూర్తిగా ఉచ్ఛరింపబడదు. కాని రెండవ అక్షరమునకు అచ్చు శబ్దము చేరినచో ఆ అక్షరము పూర్తిగా ఉచ్ఛరింపబడును.

ఉదా 1:- आज - ఆజ్, कल-కల్, दिन-దిన్, लिख-లిఖ్, सुन-సున్, फल-ఫల్, घर-ఘర్, रात-రాత్, पढ-పడ్, कर-కర్.

ఉదా 2:- पानी- పానీ, अभी- అభీ,कभी-కభీ, गाडी-గాడీ, घडी-ఘడీ, ठंडा-ఠండా, माता-మాతా, पिता-పితా, नाला-నాలా, काला-కాలా.

Rule - 2

హిందీ భాషలో మూడు అక్షరముల పదములో మూడవ అక్షరము హల్లు అయినచో ఆ అక్షరము పూర్తిగా ఉచ్ఛరింపబడదు. కానీ మూడవ అక్షరమునకు అచ్చు శబ్దము చేరినచో ఆ అక్షరము పూర్తిగా ఉచ్ఛరింపబడి, రెండవ అక్షరము పూర్తిగా ఉచ్ఛరింపబడదు.

ఉదా 1:- औरत - ఔరత్, कमल-కమల్, गरम-గరమ్, अंदर-అందర్, गगन - గగన్, सागर - సాగర్, वापस - వాపస్, फरक - ఫరక్, आराम - ఆరామ్, सूरज - సూరజ్.

ఉదా 2:- कमरा- కమ్‌రా, कपडा-కప్‌డా,करना-కర్‌నా, लिखना-లిఖ్‌నా, देखना-దేఖ్‌నా, बोलना-బోల్‌నా, कहना-కహ్‌నా, बेचना-బేచ్‌నా, गिरना-గిర్‌నా, उटना-ఉట్‌నా, रखना-రఖ్‌నా.

Rule - 3

హిందీ భాషలో నాలుగు అక్షరముల పదములో రెండవ, నాల్గవ అక్షరములు హల్లులు అయినచో ఆ అక్షరములు పూర్తిగా ఉచ్ఛరింపబడవు. కానీ రెండవ, నాల్గవ అక్షరములకు అచ్చు శబ్దము వచ్చినచో అవి పూర్తిగా ఉచ్ఛరింపబడును.

ఉదా 1:- बिलकुल - బిల్‌కుల్, कसरत-కస్‌రత్, कामचोर-కామ్‌చోర్,
अदरक-అద్‌రక్, उतरन-ఉత్‌రన్, टीमटाम-టీమ్‌టామ్.

ఉదా 2:- किलकिला-కిల్‌కిలా, निवारण- నివారణ్, पलवाना-పల్‌వానా,
बसीकत-బసీకత్, मिलावट-మిలావట్, ललचाना-లల్‌చానా.

Rule - 4

హిందీ భాషలో అయిదు అక్షరముల పదములో మూడవ, అయిదవ అక్షరములు హల్లులు అయినచో ఆ అక్షరములు పూర్తిగా ఉచ్ఛరించబడవు. కాని మూడవ, అయిదవ అక్షరములకు అచ్చు శబ్దము వచ్చినచో అవి పూర్తిగా ఉచ్ఛరింపబడును. ఉదా:-

1) परमधाम - పరమ్‌ధామ్
2) चितकबरा-చితక్‌బరా
3) गुजरनामा-గుజర్‌నామా
4) गाहकताई-గాహక్‌తాయీ
5) बुलहवस-బులహ్‌వస్
6) बहरियाना-బహ్‌రియానా
7) परिचायक-పరిచాయక్
8) चरित्रहीन-చరిత్రహీన్,
9) जवाहिरात-జవాహిరాత్
10) संप्रसारण-సంప్రసారణ్
11) परमगति-పరమ్‌గతి
12) गिरफतार -గిరఫ్‌తార్
13) कुकुरदंत-కుకుర్‌దంత్
14) बंदरगाह-బందర్‌గాహ్
15) महलसरा-మహల్‌సరా
16) परिचालक-పరిచాలక్
17) चरित्रवान-చరిత్రవాన్
18) गलकंबल-గల్‌కంబల్
19) संपरीक्षण-సంప్‌రీక్షణ్
20) मुमतहान-ముమత్‌హాన్

ద్విత్వాక్షరములు (द्वित्वाक्षर) ఎలా వ్రాయాలి?

ఒక హల్లు క్రింద అదే హల్లును వ్రాసినట్లయితే దానిని ద్విత్వాక్షరము అంటాము.

క్ + క = క్క क् + क = क्क	ప్ + ప = ప్ప प् + प = प्प
గ్ + గ = గ్గ ग् + ग = ग्ग	బ్ + బ = బ్బ ब् + ब = ब्ब
చ్ + చ = చ్చ च् + च = च्च	మ్ + మ = మ్మ म् + म = म्म
జ్ + జ = జ్జ ज् + ज = ज्ज	య్ + య = య్య य् + य = य्य
ట్ + ట = ట్ట ट् + ट = ट्ट	ర్ + ర = ర్ర र् + र = र्र
డ్ + డ = డ్డ ड् + ड = ड्ड	ల్ + ల = ల్ల ल् + ल = ल्ल
ణ్ + ణ = ణ్ణ ण् + ण = ण्ण	వ్ + వ = వ్వ व् + व = व्व
త్ + త = త్త त् + त = त्त	శ్ + శ = శ్శ श् + श = श्श
ద్ + ద = ద్ద द् + द = द्द	ష్ + ష = ష్ష ष् + ष = ष्ष
న్ + న = న్న न् + न = न्न	స్ + స = స్స स् + स = स्स

సంయుక్తాక్షరములు (संयुक्ताक्षर)

ఒక హల్లు క్రింద వేరొక హల్లును గాని, ఒక హల్లు ప్రక్కన వేరొక హల్లును గాని వ్రాసినట్లయితే దానిని సంయుక్తాక్షరము అంటారు. ఈ సంయుక్తాక్షరములు రెండు రకములు. నిలువు గీత ఉన్న అక్షరాలను पाई (పాయీ) అని, నిలువ గీతలేని అక్షరాలను बोपाई (బోపాయీ) అని అంటారు.

पाई अक्षर (పాయీ అక్షరములు :)

क ख ग घ च झ ञ ण त थ द ध न प फ ब

भ म य ल व श ष स

నిలువు గీత గల హల్లులను (పాయీ అక్షరాలను) ప్రక్కప్రక్కన వ్రాసినపుడు మొదటి "హల్లు" లోని నిలువ గీతను వ్రాయకూడదు. తెలుగు - హిందీ సంయుక్తాక్షరాలకు మధ్య తేడా గమనించండి.

ग्य గ్య

పైన ఇచ్చినటువంటి "గ్య" అనే సంయుక్తాక్షరములో "గ" పూర్తిగ వ్రాసి "్య" వత్తు వ్రాసాము. అదే హిందీలో అయితే 'ग्' సగమే వ్రాసి, 'य' పూర్తిగా వ్రాసాము. హిందీ సంయుక్తాక్షరాలకు, తెలుగు సంయుక్తాక్షరాలకు ఈ ఒక్క తేడాని గమనించినట్లయితే ఎటువంటి తికమకలేకుండా సులువుగా సంయుక్తాక్షరాలు వ్రాయగలరు.

बोपाई अक्षर (బోపాయీ అక్షరములు)

ट ठ ड ढ द र ह

నిలువ గీతలేని అక్షరముతో వేరొక హల్లును వ్రాసేటప్పుడు మొదటి అక్షరానికి క్రింది రెండవ అక్షరము వ్రాయాలి.

ट्व (ట్వ), ड्व (డ్వ), ड्स (డ్స), द्व (ద్వ), र्‌व (ర్వ), ह्व (హ్వ)

र (ర) అక్షరము

1. తెలుగులో మొదటి "ర" వ్రాసి దాని క్రింద ఏదైన హల్లు వ్రాసినట్లయితే ఉదా : "ర్స" అనే సంయుక్తాక్షరం ఏర్పడుతుంది. కాని హిందీలో र అనే హల్లుకు వేరొక హల్లు చేర్చవలసి వచ్చినప్పుడు र ని వ్రాయకూడదు. ఉదా : "ర్స" ని హిందీలో र्स అని వ్రాయాలి. అలాగే మరికొన్ని ఉదాహరణలు చూడండి.

ర్వ ర్ప ర్క ర్ల, ర్త, ర్మ ర్య, కర్త
र्व र्प र्क र्ल र्त र्म र्य कर्त

2. తెలుగులో మొదట ఒక హల్లు వచ్చి దాని క్రింద " ‿ " వత్తు వచ్చినప్పుడు హిందీలో ఈ క్రింది విధంగా వ్రాయాలి.

ఉదా : "క్ర" అనే సంయుక్తాక్షరానికి ఇక్కడ మొదట "క" వచ్చి తరువాత " ‿ " వత్తు వచ్చింది. పైన మొదట 'ర' వచ్చి తరువాత వేరొక హల్లు వత్తు వచ్చింది. ఇటువంటి సంయుక్తాక్షరాలు ఎట్లా వ్రాయాలో చూద్దాం.

क्र (క్ర), प्र (ప్ర), स्र (స్ర), व्र (వ్ర), द्र (ద్ర), ज्र (జ్ర)

స్త్రీలింగము - పులింగము (स्त्रीलिंग-पुंलिंग)

హిందీలో స్త్రీలింగము-పులింగములను శబ్దాన్ని బట్టే గుర్తించాలి తప్ప అర్థాన్ని బట్టి కాదు. ఏ పదములైతే अ(అ), आ(ఆ)కారముల శబ్దముతో ముగుస్తాయో ఆ పదములన్నీ పులింగములని, ఏ పదములైతే इ(ఇ), ई(ఈ) కారముల శబ్దముతో ముగుస్తాయో ఆ పదములన్నీ స్త్రీలింగములని గుర్తించాలి.

ఏకవచనమును బహువచనములోకి ఎట్లా మార్చాలి?

अ(అ) కార శబ్దముతో ముగియు పులింగ శబ్దములకు బహువచనము మారదు.

आ(ఆ) కార శబ్దముతో ముగియు పులింగ శబ్దాలకు చివర ए వచ్చినట్లయితే బహువచనముగా మారును.

अ(అ) కార శబ్దముతో ముగియు స్త్రీలింగ శబ్దాలకు చివర एँ ని చేర్చినట్లయితే బహువచనముగా మారును.

इ, ई(ఇ, ఈ) కార శబ్దములతో ముగియు స్త్రీలింగ శబ్దాలకు చివర याँ ని చేర్చినట్లయితే బహువచనముగా మారును.

ఒక పనిని కర్త చేయక, యితరులతో చేయించుట ప్రేరణార్థకము అందురు. ప్రధాన క్రియకు आ శబ్ధమును చేర్చి దానికి ओ చేర్చవలయును.

1. पढ + ा + ओ - पढाओ - చదివించు
2. लिख + ा + ओ - लिखाओ - వ్రాయించు
3. कर + ा + ओ - कराओ - చేయించు
4. देख + ा + ओ - दिखाओ - చూపించు
5. पी + ा + ओ - पिलाओ - త్రాగించు
6. खेल + ा + ओ - खिलाओ - ఆడించు
7. भेज + ा + ओ - भेजो - పంపించు
8. सुन + ा + ओ - सुनाओ - వినిపించు
9. खा + ा + ओ - खिलाओ - తినిపించు
10. बेच + ा + ओ - बेचो - అమ్మించు

జానా अनु సహాయ క్రియ ప్రధాన క్రియకు చేర్చినచో,

ప్రధానక్రియ యొక్క కార్య సమాప్తిని తెలుపును.

1. आ जाना - వచ్చివేయుట
2. खा जाना - తినివేయుట
3. ले जाना - తీసుకొనివెళ్ళుట
4. पी जाना - త్రాగివేయుట
5. कर जाना - చేసివేయుట
6. पढ जाना - చదివివేయుట
7. लिख जाना - వ్రాసివేయుట
8. दे जाना - ఇచ్చి వేయుట
9. मर जाना - చంపివేయుట
10. सो जाना - నిద్రపోవుట

भर जाना - నింపివేయుట

भेज जाना - పంపించివేయుట

धो जाना - ఉతికివేయుట

लुट जाना - దోపిడి చేయుట

कह जाना - చెప్పివేయుట

तैर जाना - ఈదివేయుట

रुक जाना - ఆగిపోవుట

सी जाना - కుట్టివేయుట

छोड जाना - వదిలివేయుట

भूल जाना - మరచిపోవుట

కొన్ని ముఖ్యమైన సహాయ క్రియలు

1) हूँ (am) ఉన్నాను 2) है (is) ఉన్నది, ఉన్నాడు 3) हैं (are) ఉన్నారు 4) सक (can) గలను 5) कर (do) చేయుట 6) ऊँ (may) అనుమతి 7) जरूर (must) తప్పకుండా 8) चाहिए (need) కావలయును.

సామాన్య వర్తమాన కాలములో సహాయ క్రియలను వాక్యములో ఉపయోగించు విధానము.

1) मैं కర్తగా ఉన్నప్పుడు సహాయక్రియ हूँ రావలయును. (పుం.లిం.) - मैं पढता हूँ నేను చదువుచున్నాను. (స్త్రీ లిం.) - मैं पढती हूँ నేను చదువుచున్నాను.

2) वह గాని यह గాని కర్తగా ఉన్నప్పుడు సహాయ క్రియ है రావలయును. (పుం.లిం.) वह पढता है-అతడు చదువుచున్నాడు.यह पढता है-ఇతడు చదువుచున్నాడు. (స్త్రీ లిం.) वह पढती है- ఆమె చదువుచున్నది. यह पढती है-ఈమె చదువుచున్నది.

3) वे గాని, ये గాని కర్తగా ఉన్నప్పుడు సహాయ క్రియ हैं రావలయును. (పుం.లిం.) वे पढते हैं - వారు చదువుచున్నారు. ये पढते हैं - వీరు చదువుచున్నారు. (స్త్రీ లిం.) वे पढती हैं - వారు చదువుచున్నారు. ये पढती हैं - వీరు చదువుచున్నారు.

కొన్ని ప్రశార్థకములు :

कौन	- Who	- ఎవరు	कितने	- Howmany	- ఎన్ని
क्या	- What	- ఏమిటి	कैसे	- How	- ఎట్లు
कब	- When	- ఎప్పుడు	कैसा	- What Kind-	ఎటువంటి
क्यों	- Why	- ఎందుకు	कौनसा	- Which	- ఏది
कहाँ	- Where	- ఎక్కడ	किसको	- Whom	- ఎవరిని
किधर	- Whither	- ఎటువైపు	किसका	- Whose	- ఎవరియొక్క
कितना	- Howmuch	- ఎంత	किस से	- By Whom	- ఎవరిచేత

ప్రత్యయములు

హిందీ భాషలో స్వతంత్రముగా ఏ అర్థము లేని పదమును ప్రత్యయము అందురు. ఒక పదమునకు ప్రత్యేక అర్థమును కల్గించుటకు పదము తరువాత చేరు పదములను ప్రత్యయములు అందురు. ప్రత్యయములు అనేక విధములుగా ఉపయోగపడును.

హిందీ భాషలో ప్రధానక్రియకు ' ने ' ప్రత్యయము చేర్చి దానికి ద్వితీయ విభక్తి అగు ' को ' చేర్చినచో వచ్చు పదమునకు కలుగు ఉపయోగములు.

1) आने को - వచ్చుటకు
2) खाने को - తినుటకు
3) लाने को - తెచ్చుటకు
4) गाने को - పాడుటకు
5) पढने को - చదువుటకు
6) लिखने को - వ్రాయుటకు
7) करने को - చేయుటకు
8) जाने को - వెళ్ళుటకు
9) खेलने को - ఆడుటకు
10) सीखने को - నేర్చుకొనుటకు

హిందీ భాషలో ప్రధానక్రియకు ' ने ' ప్రత్యయము చేర్చి దానికి తృతీయ విభక్తి అగు ' से ' చేర్చినచో వచ్చు పదమునకు కలుగు ఉపయోగములు.

1) आने से - వచ్చుట చేత
2) खाने से - తినుట చేత
3) लाने से - తెచ్చుట చేత
4) गाने से - పాడుట చేత
5) पढने से - చదువుట చేత
6) लिखने से - వ్రాయుట చేత
7) करने से - చేయుట చేత
8) जाने से - వెళ్ళుట చేత
9) खेलने से - ఆడుట చేత
10) सीखने से- నేర్చుకొనుట చేత

హిందీ భాషలో ప్రధానక్రియకు ' ने ' ప్రత్యయము చేర్చి దానికి చతుర్థీ విభక్తి అగు 'केलिए' చేర్చినచో వచ్చు పదమునకు కలుగు ఉపయోగములు.

1) आने केलिए-వచ్చుట కొరకు
2) खाने केलिए-తినుట కొరకు
3) लाने केलिए-తెచ్చుట కొరకు
4) गाने केलिए-పాడుట కొరకు
5) पढने केलिए-చదువుట కొరకు
6) लिखने केलिए- వ్రాయుట కొరకు
7) करने केलिए-చేయుట కొరకు
8) जाने केलिए-వెళ్ళుట కొరకు
9) खेलने केलिए-ఆడుట కొరకు
10) सीखने केलिए-నేర్చుకొనుట కొరకు

హిందీ భాషలో ప్రధానక్రియకు ' ने ' ప్రత్యయము చేర్చి దానికి-పంచమీ విభక్తి అగు 'से' చేర్చినచో వచ్చు పదమునకు కలుగు ఉపయోగములు.

1) आने से - వచ్చుట వలన
2) खाने से - తినుట వలన
3) लाने से - తెచ్చుట వలన
4) गाने से - పాడుట వలన
5) पढने से - చదువుట వలన
6) लिखने से- వ్రాయుట వలన
7) करने से - చేయుట వలన
8) जाने से - వెళ్ళుట వలన
9) खेलने से- ఆడుట వలన
10) सीखने से-నేర్చుకొనుట వలన

హిందీ భాషలో వాక్యానంతరము ' न ' ప్రత్యయము చేర్చినచో తెలుగులో 'కదా' అను శబ్దము వచ్చును.

1) मैं आता हूँ न ? నేను వచ్చుచున్నాను కదా ?
2) वह आता है न ? అతడు వచ్చుచున్నాడు కదా ?
3) वे आते हैं न ? వారు వచ్చు చున్నారు కదా ?
4) हम आते हैं न ? మేము వచ్చు చున్నాము కదా ?
5) मैं कल आऊँगा न ? నేను రేపు వస్తాను కదా ?
6) वह कल आएगा न ? అతడు రేపు వస్తాడు కదా ?
7) मैं कल आया न ? నేను నిన్న వచ్చాను కదా ?
8) वह कल आया न ? అతడు నిన్న వచ్చాడు కదా ?
9) वे कल आएँगे न ? వారు రేపు వస్తారు కదా ?
10) वे कल आये न ? వారు నిన్న వచ్చారు కదా ?

హిందీ భాషలో ప్రధాన క్రియకు తె ప్రత్యయమును చేర్చి
ఆ క్రియను రెండుసార్లు ఉచ్చరించినచో తెలుగులో క్రియకు
చివర 'చూ' కార శబ్దము వచ్చును.

ఉదా :-

1) आते आते - వచ్చుచూ వచ్చుచూ
2) जाते जाते - వెళ్ళుచూ వెళ్ళుచూ
3) पढते पढते - చదువుచూ చదువుచూ
4) लिखते लिखते - వ్రాయుచూ వ్రాయుచూ
5) करते करते - చేయుచూ చేయుచూ
6) खाते खाते - తినుచూ తినుచూ
7) पीते पीते - త్రాగుచూ త్రాగుచూ
8) गाते गाते - పాడుచూ పాడుచూ
9) खेलते खेलते - ఆడుచూ ఆడుచూ
10) कहते कहते - చెప్పుచూ చెప్పుచూ

హిందీ భాషలో 'वाला' ప్రత్యయము అనేక విధములుగా ఉపయోగింతురు.

---

1) दूध वाला - పాలు అమ్మువాడు 2) रोटी वाला - రొట్టెలు అమ్మువాడు

3) कपड़े वाला - బట్టలు అమ్మువాడు 4) गाड़ी वाला - బండివాడు

5) पैसे वाला - డబ్బు గలవాడు 6) घर वाला - ఇంటివాడు

7) दुकान वाला - షాపు వాడు 8) गाँव वाला - ఊరు వాడు

9) पढ़ने वाला - చదువువాడు 10) करने वाला - చేయువాడు.

విశేషణములు (Adjectives)

Noun యొక్కగాని Pronoun యొక్కగాని గుణమును తెలుపు
మాటలను విశేషణములందురు.

1) बडा - పెద్ద 2) छोटा - చిన్న 3) मोटा - లావు 4) पतला - సన్నని
5) मीठा - తియ్యని 6) कड्डवा - చేదు 7) अच्छा - మంచి 8) बुरा - చెడ్డ
9)लंबा-పొడవు 10)चौडा-వెడల్పైన 11)ऊँचा-ఎత్తైన 12)छोटा-చిన్నదైన
13) ठंडा - చల్లని 14) गरम - వేడి 15) बुरा - చెడ్డ 16) सफेद - తెల్లని
17)काला-నల్లని 18)लाल- ఎర్రని 19) पीला - పచ్చని 20) नया - క్రొత్త
21)पुराना-పాత 22)कम-తక్కువ 23)ज्यादा-ఎక్కువ 24)थोडा-కొంచెము
25) बहुत - చాలా 26) खट्टा - పుల్లని

काल - కాలము

1) आज - నేడు 2) कल - రేపు, నిన్న 3) रात - రాత్రి 4) दिन - పగలు
5) सुबह - ఉదయము 6) शाम - సాయంత్రము 7) सबेरे - తెల్లవారు
ఝామున 8) दोपहर - మధ్యాహ్నము 9)परसों-మొన్న, ఎల్లుండి
10)रोज-దినము 11)आजकल-ఈ రోజులలో 12)महीना-నెల
13) वर्ष/साल - సంవత్సరము 14) हमेश - ఎల్లప్పుడు 15) सप्ताह -
వారము 16) हर - ప్రతియొక్క

रंग - రంగులు

1) लाल - ఎరుపు 2) काला - నలుపు 3) सफेद - తెలుపు
4) नीला - నీలము 5) पीला - పసుపురంగు 6) भूरा - బూడిదరంగు
7) हरा - ఆకుపచ్చ 8) नारंगी - నారింజ రంగు

अपना అనే సర్వనామమును ఉపయోగించు విధానము

अपना అనగా 1) నా, నాయొక్క 2) అతడు, అతని యొక్క 3) ఆమె, ఆమె యొక్క 4) నీవు, నీ యొక్క 5) మీరు, మీ యొక్క 6) ఈమె, ఈమె యొక్క 7) ఇతడు, ఇతని యొక్క 8) తమరు, తమరి యొక్క 9)మనము,మన యొక్క 10)వారు, వారి యొక్క 11) వీరు,వీరి యొక్క అని అర్థము వచ్చును. ఉదా:

1) मैं अपना काम करता हूँ - నేను నా పనిని చేయుచున్నాను. (పు.లిం.)
2) मैं अपना काम करती हूँ - నేను నా పనిని చేయుచున్నాను. (స్త్రీ.లిం.)
3) वह अपना काम करता है - అతడు అతనియొక్క పనిని చేయుచున్నాడు. (పు.లిం.)
4) वह अपना काम करती है - ఆమె ఆమె యొక్క పనిని చేయుచున్నది. (స్త్రీ.లిం.)
5) तू अपना काम करता है - నీవు నీ పనిని చేయుచున్నావు. (పు.లిం.)
6) तू अपना काम करती है - నీవు నీ పనిని చేయుచున్నావు. (స్త్రీ.లిం.)
7) यह अपना काम करता है - ఇతడు ఇతని యొక్క పనిని చేయుచున్నాడు. (పు.లిం.)
8) यह अपना काम करती है - ఈమె ఈమె యొక్క పనిని చేయుచున్నది. (స్త్రీ.లిం.)
9) तुम अपने काम करते हो - మీరు మీ పనులు చేయుచున్నారు. (పు.లిం.)
10) तुम अपने काम करती हो - మీరు మీ పనులు చేయుచున్నారు. (స్త్రీ.లిం.)
11) आप अपने काम करते हैं - తమరు తమ పనులు చేయుచున్నారు. (పు.లిం.)
12) आप अपने काम करती हैं - తమరు తమ పనులు చేయుచున్నారు. (స్త్రీ.లిం.)
13) हम अपने काम करते हैं -మేము మాయొక్క పనులు చేయుచున్నాము. (పు.లిం.)
14) हम अपने काम करती हैं - మేము మా యొక్క పనులు చేయుచున్నాము. (స్త్రీ.లిం.)
15) वे अपने काम करते हैं - వారు వారి యొక్క పనులు చేయుచున్నారు. (పు.లిం.)
16) वे अपने काम करती हैं -వారు వారి యొక్క పనులు చేయుచున్నారు. (స్త్రీ.లిం.)
17) ये अपने काम करते हैं - వీరు వీరి యొక్క పనులు చేయుచున్నారు. (పు.లిం.)
18) ये अपने काम करती हैं - వీరు వీరి యొక్క పనులు చేయుచున్నారు. (స్త్రీ.లిం.)

క్రియలను రెండు రకములుగా విభజించిరి. 1) సామాన్య క్రియలు 2) సహాయ క్రియలు. మరల సామాన్య క్రియలను రెండు రకములుగా విభజించిరి. 1) సకర్మక క్రియలు 2) అకర్మక క్రియలు. సకర్మకమనగా క్రియను దేనిని, వేనిని, ఎవరిని, ఏమి అని ప్రశ్నించినచో జవాబు వచ్చినచో ఆ క్రియను సకర్మక క్రియ అగును. సమాధానము రానిచో ఆ క్రియ అకర్మక క్రియ అగును.

1) సకర్మక క్రియలు : ఉదా : 1) खाना - తినుట 2) पीना - త్రాగుట 3) लिखना - వ్రాయుట 4) पढना - చదువుట 5) करना - చేయుట 6) गाना - పాడుట 7) देना - ఇచ్చుట 8) लाना - తెచ్చుట 9) देखना - చూచుట 10) सुनना - వినుట 11) खेलना- ఆడుట 12) सोचना- ఆలోచించుట. ఈ క్రియలను ప్రశ్నించినచో సమాధానము వచ్చును. కావున ఈ క్రియలను సకర్మక క్రియలు అందురు.

2) అకర్మక క్రియలు : ఉదా : 1) जाना - వెళ్ళుట 2) आना - వచ్చుట 3) उठना - లేచుట 4) बैठना - కూర్చునుట 5) सोना - నిద్రించుట 6) रोना - ఏడ్చుట 7) हँसना - నవ్వుట 8) चलना - నడచుట 9) रुकना - ఆగుట 10) भागना - పారిపోవుట. ఈ క్రియలను ప్రశ్నించినచో సమాధానము రాదు. కావున ఈ క్రియలను అకర్మక క్రియలు అందురు.

సామాన్య భూత కాలమందు సకర్మక క్రియతో వచ్చు వాక్యములకు కర్తకు ने ప్రత్యయము చేర్చవలయును. ఉదా :-

1) मैं ने खाया - నేను తింటిని.
2) मैं ने देखा - నేను చూచితిని.
3) मैं ने पिया - నేను త్రాగితిని.
4) मैं ने पढा - నేను చదివితిని.
5) मैं ने सुना - నేను వింటిని.
6) मैं ने सोचा - నేను ఆలోచించితిని.
7) मैं ने गाया - నేను పాడితిని.
8) मैं ने खेला - నేను ఆడితిని.
9) मैं ने लिखा - నేను వ్రాసితిని.
10) मैं ने दिया - నేను ఇచ్చితిని.

కొన్ని ముఖ్యమైన క్రియలు

హిందీ భాషలో ప్రధాన క్రియకు చివర ना చేర్చినచో తెలుగు భాషలో ప్రధాన క్రియకు చివర 'ట' గాని 'లి' గాని చేర్చినట్లు అర్థము వచ్చును. ఉదా : खा + ना = खाना తినుట, తినాలి. कर + ना = करना చేయుట, చేయాలి. दूध पीना = పాలు త్రాగాలి. चाय पीना अच्छा नहीं - టీ త్రాగుట మంచిది కాదు. పై ఉదాహరణ ప్రకారము సందర్భమును బట్టి ఈ క్రింది ఇచ్చిన అన్ని క్రియలకు అర్థము వచ్చును.

आना	To Come	వచ్చుట	चाटना	To Lick	నాకుట
उटना	To Stand	లేచుట	चाहना	To Like	కోరుట
करना	To Do	చేయుట	जाना	To Go	వెళ్ళుట
कहना	To Say	చెప్పుట	झुलाना	To Rock	వూపుట
खाना	To Eat	తినుట	ठहरना	To Stay	ఉండుట
खेलना	To Play	ఆడుట	डालना	To Put	వేయుట
खरीदना	To Buy	కొనుట	तैरना	To Swim	ఈదుట
खोदना	To Dig	త్రవ్వుట	तोलना	To Weight	తూచుట
गाना	To Sing	పాడుట	देना	To Give	ఇచ్చుట
गिरना	To Fall	పడుట	देखना	To See	చూచుట
चढना	To Climb	ఎక్కుట	दहना	To Burn	మండుట
चरना	To Graze	మేయుట	पहुँचना	To Reach	చేరుట
चुनना	To Pick	ఏరుట	पाना	To Get	పొందుట
चूना	To Drip	కారుట	पीना	To Drink	త్రాగుట

बताना - To Tell - చెప్పుట
बदलना - To Change - మార్చుట
बाँधना - To Tie - కట్టుట
बेचना - To Sell - అమ్ముట
भरना - To Fill - నింపుట
भेजना - To Send - పంపుట
मारना - To Beat - కొట్టుట
मरना - To Die - మరణించుట
रखना - To Keep - ఉంచుట
रुकना - To Stop - ఆగుట
रोना - To Weep - ఏడ్చుట
लाना - To Bring - తెచ్చుట
लिखना - To Write - వ్రాయుట
सीना - To Stitch - కుట్టుట
सुनना - To Hear - వినుట
हँसना - To Laugh - నవ్వుట
कसना - To Tighten - బిగించుట
खिलाना - To Play - ఆడించుట
गिनना - To Count - లెక్కించుట
घूमना - To Roam - తిరుగుట
चलना - To Walk - నడచుట
छोडना - To Leave - వదలుట
जलाना - To Burn - మండించుట
जीना - To Live - జీవించుట
टूटना - To Break - విరుగుట
डरना - To Fear - భయపడుట
तोडना - To Break - విరచుట
दिखाना - To Show - చూపించుట
हटाना - To Remove - తొలగించుట
धोना - To Wash - ఉతుకుట
पढना - To Read - చదువుట
पुकारना - To Call - పిలుచుట
पूछना - To Ask - అడుగుట
पहनना - To Wear - ధరించుట
पोंछना - To Wipe - తుడుచుట
पहचानना - To Identity - గుర్తించుట
बचाना - To Save - రక్షించుట
बजाना - To Ring - మ్రోగించుట
बनाना - To Prepare - తయారుచేయుట
बरसना - To Rain - వర్షించుట
बिताना - To Spend - గడుపుట
बुलाना - To Call - పిలుచుట
बैठना - To Sit - కూర్చొనుట
बोलना - To Speak - మాట్లాడుట

भूलना - To Forget - మరచుట
माँगना - To Ask - అడుగుట
मिलना - To Gather - కలియుట
रुलाना - To Cause - ఏడ్పించుట
लगाना - To Stick - కలుపుట
सोना - To Sleep - నిద్రించుట
उठना - To Lift - పైకి ఎత్తుట
कमाना - To Earn - సంపాదించుట
खिलाना - To Feed - తినిపించుట
चुराना - To Steal - దొంగిలించుట
छलाना - To Deceive - మోసం చేయుట
छुड़ाना - To Get Released - విడిపించుట
जागना - To Awake - మేల్కొనుట
जानना - To Know - తెలుసుకొనుట
टीसना - To Throb - నొప్పికలుగుట
डराना - To Frighten - భయపెట్టుట
डांकना - To Vomit - కక్కివేయుట
दबाना - To Press - నొక్కిపెట్టుట

धमकाना - To Threaten - భయపెట్టుట
पकड़ना - To Catch - పట్టుకొనుట
पड़ना - To Fall Down - క్రిందపడుట
फिरना - To Come Back - తిరిగివచ్చుట
फरमाना - To Order - ఆజ్ఞాపించుట
बचना - To Escape - తప్పించుకొనుట
बनाना - To Prepare - తయారుచేయుట
भागना - To Runaway - పారిపోవుట
भजना - To Worship - ఆరాధించుట
रहना - To Live - నివసించుట
लूटना - To Rob - దోపిడిచేయుట
लेना - To Take - తీసుకొనుట
समझना - To Understand - అర్థంచేసుకొనుట
सीखना - To Learn - నేర్చుకొనుట
सोचना - To Think - ఆలోచించుట
हटाना - To Remove - తొలగించుట
खोलना - To Open - తెరచుట
नहाना - To Bath - స్నానంచేయుట

కొన్ని ముఖ్యమైన పదములు

अब - ఇప్పుడు
अभी - ఇప్పుడే
आज - నేడు
आयु - వయస్సు
अंधा - గ్రుడ్డి
अंडा - గ్రుడ్డు
अच्छा - మంచిది
ईख - చెఱకు
कब - ఎప్పుడు
कल - నిన్న, రేపు
कुछ - కొంచెము
कभी - ఎప్పుడైన
कम - తక్కువ
काम - పని
किला - కోట
कोई - ఎవరైన
केतु - జండా
कोई - ఏదైన
कुर्सी - కుర్చీ
कीट - పురుగు

कुंजी -తాళము చెవి
खुद -స్వయముగా
खेत - పొలము
खून - హత్య
खाका - పటము
खूनी - హంతకుడు
खाना - అన్నము
खुदा -భగవంతుడు
गाय - ఆవు
गाँव - గ్రామము
गाडी - బండి
गली - సందు
गला - మెడ
गाली - తిట్టు
गिरि - పర్వతము
गीत - పాట
गुणी - ప్రవీణుడు
गेंद - బంతి
गोली -తుపాకి గుండు
घर - ఇల్లు

घडी -గడియారం
घट - నీటి కుండ
चाह - కోరిక
चाय - టీ
चीनी - పంచదార
छटा - శోభ
छल - మోసము
झूठ - అబద్ధము
छाछ - మజ్జిగ
छाज - చాట
छोटा - చిన్న
छौना - లేగదూడ
जग - ప్రపంచము
जंग - తుప్పు
जान - ప్రాణము
जीत - విజయము
जीना - బ్రతుకుట
जिंदा - జీవించు
जल्दी - తొందరగా
जहाँ - ఎక్కడైతే

जानी	ప్రియమైన
जादू	గారడి
जूता	చెప్పు
झूठ	అబద్ధము
जाला	సాలెపురుగు
झुंड	గుంపు
ठंडा	చల్లని
ठग	మోసము
ठीक	సరియైన
तीर	బాణము
ताज	కిరీటము
तो	అయితే
तेल	నూనె
तब	అప్పుడు
तक	వరకు
दर्द	తామర
दिन	పగలు
दल	ఆకు
दूर	దూరము
दिल	మనసు
दोष	లోపము
धन	బాణము
धुआँ	పొగ
धीरे	మెల్లగా
नाला	కాలువ
नीर	రసము
नख	గోరు
नीम	వేపచెట్టు
पल	క్షణము
पेड	చెట్టు
पेट	పొట్ట
राजा	రాజు
प्यार	ప్రేమ
पता	చిరునామా
फूल	పుష్పము
पूरा	అంతయు
पार	అవతలిగట్టు
पुल	వంతెన
फिर	మరల
फल	పండు
पास	దగ్గర
पानी	నీరు
बुरा	చెడ్డ
बात	మాట
बजे	గంట
बैल	ఎద్దు
बीच	మధ్య
बंद	మూసివేయు
बडा	పెద్ద
बस	చాలు
बाद	తరువాత
बाल	వెంట్రుక
बालू	ఇసుక
बिक्री	అమ్మకము
बैरी	శత్రువు
भूख	ఆకలి
भी	కూడా
भारी	బరువైన
भाव	ధర
भेद	తేడా
मन	మనస్సు
मान	ప్రతిష్ఠ
मल	పెంట

माय - రాక్షసుడు
माल - సరకు
मिल - పిండిమర
माफ - క్షమించు
मौका - అవకాశము
मौज - ఆనందము
मेज - మేజాబల్ల
मट्ठा - మజ్జిగ
मत - వద్దు
मजा -ఆనందము
याद -గుర్తుపెట్టుకొను
यार -స్నేహితుడు
यहाँ - ఇక్కడ
रात - రాత్రి
रोज - ప్రతిరోజు
राह - మార్గము
शोर - శబ్ధము
लंबा - పొడవైన
लत -చెడు అలవాటు
लहू - రక్తము
लाज - సిగ్గు
लाल - ఎరుపు
लोटा - చెంబు
लोग -మనుష్యులు
वहाँ - అక్కడ
वार - వారము
वाह - భళే,భళే
वक्त - సమయము
वादा - ప్రతిజ్ఞ
शुरु - ప్రారంభము
सब - అందరూ
सब्जी - కూర
सारा - అంతయు
हर - ప్రతీ
हिमा - మంచు
हीरा - వజ్రము
स्याही - సిరా
सच - నిజము
अंदेरे - చీకటి
अंतिम - చిట్టచివర
अगर - ఒకవేళ
अदालत - కోర్టు
अकेले - ఒంటరిగా
अबतक - ఇప్పటివరకు
अधिक - ఎక్కువ
आदर - గౌరవము
आसमान - ఆకాశము
आदमी - మనిషి
इनाम - బహుమతి
इबालिस - దేవదూత
इतना - ఇంత
इमामा - తలపాగ
इंतजार -ఎదురుచూచు
इंतजाम - ఏర్పాటు
उतना - అంత
उधार - అప్పు
ऐसा - ఇటువంటి
ऐनक - అద్దము
और - మరియు
औरत - స్త్రీ
अंदर - లోపల
कहानी - కథ
कुशल - క్షేమము
कलम - కలము

कुर्सी -	కుర్చీ
कभी-कभी -	అప్పుడప్పుడు
किधर -	ఎటువైపు
कागज -	కాగితము
कमरा -	గది
किताब -	పుస్తకము
कपडा -	గుడ్డ
किसीसे -	ఎవరితో
कानून -	చట్టము
खबर -	సమాచారము
खतम -	ముగింపు
खूबसूरत -	అందమైన
खिलाडी -	ఆటగాడు
गगन -	ఆకాశము
गरम -	వేడి
गुस्सा -	కోపము
गमला -	పూలకుండీ
गरजना -	గర్జించుట
गरब -	గర్వము
गरीब -	బీదవాడు
गुणना -	గుణించుట
घबराना -	గాభరాపడుట
घातक -	హంతకుడు
चश्मा -	కళ్ళజోడు
चिड़िया -	పక్షి
चंद्रमा -	చంద్రుడు
चटाई -	చాప
चमचा -	చెంచా
चिट्ठी -	ఉత్తరము
चुम्मा -	ముద్దు
छकडा -	బండి
छुट्टी -	సెలవు
छतरी -	గొడుగు
छपरी -	గుడిసె
छुरिका -	చాకు
छोकरा -	బాలుడు
छोकरी -	బాలిక
जगह -	స్థానం
जानवर -	జంతువు
जमीन -	భూమి
जरूर -	తప్పక
जिंदगी -	జీవితము
जौहर -	రత్నము
जबतक -	ఎప్పటి వరకు
जितना -	ఎంతైతే
जहाज -	ఓడ
जिस्मा -	శరీరం
जवान -	యువకుడు
झरनक -	ప్రవహించుట
झगडा -	దెబ్బలాట
टापना -	దుముకుట
टीसना -	నొప్పిపెట్టుట
टुकडा -	ముక్క
टोकना -	అడ్డగించు
टोकरी -	చిన్నబుట్ట
डाकघर -	పోస్టాఫీసు
तापमान -	ఉష్ణోగ్రత
तंदुरूस्ती -	ఆరోగ్యము
तबीयत -	ఆరోగ్యము
तबतक -	అప్పటివరకు

दवाई - మందు
दोस्त - స్నేహితుడు
दोस्ती - స్నేహం
दुश्मन - శత్రువు
दोपहर - మధ్యాహ్నం
दफ्तर - ఆఫీసు
दिवाना - పిచ్చివాడు
दरवाजा - గుమ్మము
दुकान - షాపు
नमक - ఉప్పు
पहले - మొట్టమొదట
पसीना - చెమట
परिवार - కుటుంబము
परंतु - కానీ
परिषत - సమూహము
पालना - రక్షణ
पवित्र - పవిత్రమైన
पागल - పిచ్చివాడు
पुकार - కేకవేయుట
पगडी - తలపాగా

पताक - జెండా
परशु - గొడ్డలి
पानी - నీరు
पत्थर - రాయి
बहुत - చాలా
बारेमें - గురించి
बिलकुल - పూర్తిగా
बाहर - బయట
बेवकूफ - మూర్ఖుడు
बहरा - చెవిటివాడు
बादल - మేఘము
बारिश - వర్షము
बिक्री - అమ్మకము
बेशरम - సిగ్గులేని
बोतल - సీసా
मौसम - ఋతువు
मुश्किल - కఠినముగా
मगर - గోపురము
मालिक - యజమాని
मजबूर - విధిలేని

मंडप - మండపము
मुकाबुला - పోటీ
मरजी - ఇష్టం
मुबारक - అభినందనములు
भिखारी - బిచ్చగాడు
मकान - ఇల్లు
मजाक - హాస్యము
मतलब - ఉద్దేశ్యము
मक्खी - ఈగ
मजदूर - కూలివాడు
मजलिस - సమావేశం
मजहब - మతము
महीना - నెల
माजरा - సంగతి
महबूब - ప్రియుడు
महबूबा - ప్రియురాలు
लडका - బాలుడు
लडकी - బాలిక
लकडी - కర్ర
लडाई - పోట్లాట

पूँछ	తోక
लँगूल	తోక
लेकिन	కాని
वापस	తిరిగి
वधक	హంతకుడు
विगत	చనిపోయిన
विपत	ఆపద
शहर	పట్టణము
शरम	సిగ్గు
शराफ	కంసాలి
शराब	సారా
सागर	సముద్రము
सरकार	ప్రభుత్వం
सबसे	అందరికన్నా
सबेरे	తెల్లవారుజామున
सूरज	సూర్యుడు
सुबह	ఉదయము
सपना	కల
संसद	పార్లమెంట్
सवाल	ప్రశ్న
समय	సమయము
सब्जी	కూర
स्वागत	స్వాగతము
समाज	సభ
समाचार	వార్త
समस्या	చిక్కుప్రశ్న
हमेशा	ఎల్లప్పుడు
हुकुम	అనుమతి
आराम	విశ్రాంతి
कहानी	కథ
कमल	తామరపువ్వు
किताब	పుస్తకము
केला	అరటిపండు
अमरूद	జామపండు
अंगूर	ద్రాక్ష
तालाब	చెరువు
धोबी	చాకలివాడు
मछली	చేప
ईख	చెరకు
चावल	బియ్యము
दवा	మందు
दूध	పాలు
दाल	పప్పు
नारियल	కొబ్బరికాయ
फरक	తేడా
दर्शन	దర్శనము
वापस	తిరిగిఇచ్చు
वरना	లేనిచో
सफेद	తెలుపు
काला	నల్లని
साफ	శుభ్రము
देर	ఆలస్యము
जल्दी	తొందరగా
जरा	కొంచెము
रोटी	రొట్టె
रिश्ता	సంబంధము
शाम	సాయంత్రము
स्वाद	రుచి
तोफा	బహుమతి
मालूम	తెలిసిన
रास्ता	దారి

బంధుత్వ పదములు (Relationship)

माँ, माता - అమ్మ
पिता, बाप- నాన్న
बेटा - కుమారుడు
बेटी - కుమార్తె
पति - భర్త
पत्नी, बीबी - భార్య
भाई - సోదరుడు
बहन - సోదరి
दादा - తండ్రి తండ్రి
दादी - తండ్రి తల్లి
नाना - తల్లి తండ్రి
नानी - తల్లి తల్లి
दमाद - అల్లుడు
जमाई - అల్లుడు
बहू - కోడలు
लड़का - బాలుడు
लड़की - బాలిక
दुलहा - పెండ్లికొడుకు
दुलहन- పెండ్లికుమార్తె
पुत्र - పుత్రుడు
पुत्री - పుత్రిక
फूफी - మేనత్త
(తండ్రి సోదరి)
ससुर - మామ
(భార్య తండ్రి)
सास - అత్త
(భార్య తల్లి)

साला - బావమరిది
(భార్య సోదరుడు)
साली - మరదలు
(భార్య చెల్లెలు)
पोता - మనుమడు
(కొడుకు కుమారుడు)
पोती - మనుమరాలు
(కొడుకు కుమార్తె)
मामा - మేనమామ
(తండ్రి సోదరి భర్త)
मामी - మేనత్త
(తండ్రి సోదరి)
चाचा - పినతండ్రి
(తండ్రి తమ్ముడు)
चाची - పిన్ని
(పిన తండ్రి భార్యా)
भाभी - వదిన
(అన్న భార్య)
जीजा - బావ
(అక్క భర్త)
जीजी - అక్క
नाती - మనుమడు
(కూతురు కొడుకు)
नातिन- మనుమరాలు
(కూతురు కుమార్తె)
देवर - మరిది
(భర్త తమ్ముడు)

देवरानी - మరదలు
(భర్త తమ్ముని భార్య)
भानजा - మేనల్లుడు
(సోదరి కుమారుడు)
भानजी - మేనకోడలు
(సోదరి కుమార్తె)
मौस - పెదనాన్న,
చిన్నాన్న (తండ్రి సోదరులు)
मौसी - పెద్దమ్మ,
చిన్నమ్మ (తల్లి సోదరి)
साढू - తోడల్లుడు
काका - పినతండ్రి
काकी - పినతల్లి
ननद - ఆడపడుచు
ननदोई - ఆడపడుచుభర్త
बहनोई - బావ
(సోదరి భర్త)
बुआ - మేనత్త
(తండ్రి సోదరి)
खालू - చిన్నాన్న,
పెదనాన్న (తల్లి సోదరి భర్త)
खाला - పిన్ని, పెద్దమ్మ
(తల్లి సోదరి)
जेठ - బావగారు
(భర్త అన్నగారు)
जेठानी - భర్త అన్న
గారి భార్య

హిందీ భాషలో ప్రధాన క్రియకు చివర ' ओ ' చేర్చినచో తెలుగు భాషలో ప్రధాన క్రియకు గౌరవము లేకుండా 'ఆజ్ఞాపించు' నట్లు అర్థము వచ్చును.

1. आ + ओ = आओ - రా
2. खा + ओ= खाओ - తిను
3. ला + ओ=लाओ - పట్టుకురా
4. गा + ओ= गाओ - పాడు
5. जा + ओ= जाओ - వెళ్ళు
6. पी + ओ= पीओ - త్రాగు
7. ले + ओ= लो - తీసుకో
8. दे + ओ= दो - ఇయ్యి
9. सो + ओ= सोओ - నిద్రపో
10. रो + ओ= रोओ - ఏడు
11. कर + ओ=करो - చేయి
12. कह + ओ= कहो - చెప్పు
13. पढ + ओ= पढो- చదువు
14. पूछ + ओ = पूछो - అడుగు
15. उठ + ओ= उठो - లెగు
16. देख + ओ = देखो - చూడు
17. रख + ओ= रखो - ఉంచు
18. सुन + ओ = सुनो - విను
19. मार + ओ = मारो - కొట్టు
20. रुक + ओ = रुको - ఆగు

హిందీ భాషలో ప్రధాన క్రియకు చివర ' इए ' చేర్చినచో తెలుగు భాషలో ప్రధాన క్రియకు గౌరవముతో 'ఆహ్వానించు' నట్లు అర్థము వచ్చును.

1. आ + इए = आइए - రండి
2. खा + इए = खाइए - తినండి
3. ला+इए = लाइए - పట్టుకురండి
4. गा + इए = गाइए - పాడండి
5. जा + इए = जाइए - వెళ్ళండి
6. पी + इए = पीजिए - త్రాగండి
7. ले + इए = लीजिए - తీసుకోండి
8. दे + इए = दीजिए - ఇవ్వండి
9. सो + इए = सोइए - నిద్రించండి
10. रो + इए = रोइए - ఏడవండి
11. कर+इए = कीजिए-చేయండి
12. कह+इए= कहिए-చెప్పండి
13. पढ + इए=पढिए- చదవండి
14. पूछ + इए= पूछिए- అడగండి
15. उठ + इए= उठिए- ఎత్తండి
16. देख + इए= देखिए- చూడండి
17. रख + इए= रखिए-ఉంచండి
18. सुन + इए= सुनिए- వినండి
19. मार + इए= मारिए - కొట్టండి
20. रुक + इए= रुकिए- ఆగండి

హిందీ భాషలో ప్రధాన క్రియకు చివర 'ఊఁ' చేర్చినచో తెలుగు భాషలో ప్రధాన క్రియకు 'అనుమతి' కోరినట్లు అర్థము వచ్చును.

1. आ + ऊँ = आऊँ - రానా
2. खा + ऊँ = खाऊँ - తిననా
3. ला + ऊँ = लाऊँ - పట్టుకురానా
4. गा + ऊँ = गाऊँ - పాడనా
5. जा + ऊँ = जाऊँ - వెళ్ళనా
6. पी + ऊँ = पीऊँ - త్రాగనా
7. ले + ऊँ = लेऊँ - తీసుకోనా
8. दे + ऊँ = देऊँ - ఇవ్వనా
9. सो + ऊँ = सोऊँ - నిద్రపోనా
10. रो + ऊँ = रोऊँ - ఏడవనా
11. कर + ऊँ = करूँ - చేయనా
12. कह + ऊँ = कहूँ - చెప్పనా
13. पढ + ऊँ = पढूँ - చదవనా
14. पूछ + ऊँ = पूछूँ - అడగనా
15. उठ + ऊँ = उठूँ - ఎత్తనా
16. देख + ऊँ = देखूँ - చూడనా
17. रख + ऊँ = रखूँ - ఉంచనా
18. सुन + ऊँ = सुनूँ - విననా
19. मार + ऊँ = मारूँ - కొట్టనా
20. रुक + ऊँ = रुकूँ - ఆగనా

హిందీ భాషలో ప్రధాన క్రియకు చివర ' कर ' చేర్చినచో తెలుగు భాషలో ప్రధాన క్రియకు చివర 'ఇ' కార శబ్దము వచ్చినట్లు అర్థము వచ్చును. ఈ క్రియలను అసమాపక క్రియలు అందురు.

1. आ + कर = आकर - వచ్చి
2. खा + कर = खाकर - తిని
3. ला + कर = लाकर - తెచ్చి
4. गा + कर = गाकर - పాడి
5. जा + कर = जाकर - వెళ్ళి
6. पी + कर = पीकर - త్రాగి
7. ले + कर = लेकर - తీసుకొని
8. दे + कर = देकर - ఇచ్చి
9. सो + कर = सोकर - నిద్రించి
10. रो + कर = रोकर - ఏడ్చి
11. कर + कर = करके-చేసి
12. कह + कर= कहकर-చెప్పి
13. पढ + कर = पढकर- చదివి
14. पूछ + कर= पूछकर- అడిగి
15. उठ + कर= उठकर- లేచి
16. देख + कर= देखकर- చూచి
17. रख + कर= रखकर-ఉంచి
18. सुन + कर= सुनकर- విని
19. मार + कर= मारकर - కొట్టి
20. रुक + कर= रुककर- ఆగి

హిందీ భాషలో సామాన్య వర్త కాల మందు ప్రధాన క్రియకు చివర కర్త పుంలింగ ఏకవచనములో ఉన్నప్పుడు 'ता' ను, కర్త పుంలింగ బహువచనములో ఉన్నప్పుడు 'ते' ను, కర్త స్త్రీ లింగ ఏకవచనము, బహువచనములలో ఉన్నప్పుడు 'ती'ను చేర్చి అవసరమగు సహాయ క్రియ చేర్చినచో సామాన్య వర్తమాన కాలమగును. దీనినే ता, ते, ती నియమములందురు.

पुंलिंग	स्त्रीलिंग
मैं जाता हूँ - నేను వెళ్ళుచున్నాను	मैं जाती हूँ - నేను వెళ్ళుచున్నాను
तू जाता है - నీవు వెళ్ళుచున్నావు	तू जाती है - నీవు వెళ్ళుచున్నావు
तुम जाते हो - మీరు వెళ్ళుచున్నారు	तुम जाती हो - మీరు వెళ్ళుచున్నారు
आप जाते हैं - తమరు వెళ్ళుచున్నారు	आप जाती हैं - తమరు వెళ్ళుచున్నారు
वह जाता है - అతడు వెళ్ళుచున్నాడు	वह जाती है - ఆమె వెళ్ళుచున్నది
यह जाता है - ఇతడు వెళ్ళుచున్నాడు	यह जाती है - ఈమె వెళ్ళుచున్నది
वे जाते हैं - వారు వెళ్ళుచున్నారు	वे जाती हैं - వారు వెళ్ళుచున్నారు
ये जाते हैं - వీరు వెళ్ళుచున్నారు	ये जाती हैं - వీరు వెళ్ళుచున్నారు
कौन जाता है - ఎవడు వెళ్ళుచున్నాడు	कौन जाती है - ఎవతె వెళ్ళుచున్నది
कौन जाते हैं - ఎవరు వెళ్ళుచున్నారు	कौन जाती हैं - ఎవరు వెళ్ళుచున్నారు

मैं आता हूँ - నేను వచ్చుచున్నాను	मैं लिखता हूँ - నేను వ్రాయుచున్నాను
मैं जाता हूँ - నేను వెళ్ళుచున్నాను	मैं करता हूँ - నేను చేయుచున్నాను
मैं खाता हूँ - నేను తినుచున్నాను	मैं गाता हूँ - నేను పాడుచున్నాను
मैं पीता हूँ - నేను త్రాగుచున్నాను	मैं देता हूँ - నేను ఇచ్చుచున్నాను
मैं पढता हूँ - నేను చదువుచున్నాను	मैं लाता हूँ - నేను తెచ్చుచున్నాను

హిందీ భాషలో తాత్కాలిక వర్తమాన కాలమందు ప్రధాన క్రియకు చివర కర్త పుంలింగ ఏకవచనములో ఉన్నప్పుడు 'रहा' ను, కర్త పుంలింగ బహు వచనములో ఉన్నప్పుడు 'रहे' ను, కర్త స్త్రీ లింగ ఏకవచనము, బహు వచనములలో ఉన్నప్పుడు 'रही'ను చేర్చి అవసరమగు సహాయ క్రియ చేర్చినచో తాత్కాలిక వర్తమాన కాలమగును.

पुंलिंग	स्त्रीलिंग
मैं आ रहा हूँ - నేను వచ్చుచూ ఉన్నాను	मैं आ रही हूँ - నేను వచ్చుచూ ఉన్నాను
तू आ रहा है- నీవు వచ్చుచూ ఉన్నావు	तू आ रही है- నీవు వచ్చుచూ ఉన్నావు
तुम आ रहे हो -మీరు వచ్చుచూ ఉన్నారు	तुम आ रही हो -మీరు వచ్చుచూ ఉన్నారు
आप आ रहे हैं -తమరు వచ్చుచూ ఉన్నారు	आप आ रही हैं -తమరు వచ్చుచూ ఉన్నారు
वह आ रहा है - అతడు వచ్చుచూ ఉన్నాడు	वह आ रही है - ఆమె వచ్చుచూ ఉన్నాడు
यह आ रहा है-ఇతడు వచ్చుచూ ఉన్నాడు	यह आ रही है-ఈమె వచ్చుచూ ఉన్నాడు
वे आ रहे हैं- వారు వచ్చుచూ ఉన్నారు	वे आ रही हैं- వారు వచ్చుచూ ఉన్నారు
ये आ रहे हैं-వీరు వచ్చుచూ ఉన్నారు	ये आ रही हैं-వీరు వచ్చుచూ ఉన్నారు
कैन आ रहा है-ఎవడు వచ్చుచూ ఉన్నాడు	कैन आ रही है-ఎవతె వచ్చుచూ ఉన్నది
कैन आ रहे हैं-ఎవరు వచ్చుచూ ఉన్నారు	कैन आ रही हैं-ఎవరు వచ్చుచూ ఉన్నారు

मैं आ रहा हूँ - నేను వచ్చుచూ ఉన్నాను	मैं रो रहा हूँ - నేను ఏడ్చుచూ ఉన్నాను
मैं खा रहा हूँ - నేను తినుచూ ఉన్నాను	मैं धो रहा हूँ - నేను ఉతుకుచూ ఉన్నాను
मैं ला रहा हूँ - నేను తెచ్చుచూ ఉన్నాను	मैं ले रहा हूँ - నేను తీసుకొనుచూ ఉన్నాను
मैं गा रहा हूँ - నేను పాడుచూ ఉన్నాను	मैं दे रहा हूँ - నేను ఇచ్చుచూ ఉన్నాను
मैं जा रहा हूँ - నేను వెళ్ళుచూ ఉన్నాను	मैं पी रहा हूँ - నేను త్రాగుచూ ఉన్నాను
मैं सो रहा हूँ - నేను నిద్రించుచూ ఉన్నాను	मैं सी रहा हूँ - నేను కుట్టుచూ ఉన్నాను

హిందీ భాషలో సామాన్య భూతకాల మందు ప్రధాన క్రియకు చివర 'హల్లు' శబ్దము వచ్చినచో ఆ క్రియకు చివర 'आ' చేర్చినచో సామాన్య భూత కాలము ఏర్పడును.

देख + आ = देखा - చూచెను
सुन + आ = सुना - వినెను
बैठ + आ = बैठा - కూర్చొనెను
उठ + आ = उठा - లేచెను
पढ + आ = पढा - చదివెను
चढ + आ = चढा- ఎక్కెను
छोड + आ = छोडा - వదలెను
ढूंढ + आ = ढूंढा- వెదకెను
खेल + आ = खेला - ఆడెను
मिल + आ = मिला - కలిసెను
बोल + आ = बोला - మాట్లాడెను
भूल + आ = भूला - మరచెను
चल + आ = चला - నడిచెను
लिख + आ = लिखा - వ్రాసెను
रख + आ = रखा- ఉంచెను

बेच +आ = बेचा - అమ్మెను
सोच +आ = सोचा - ఆలోచించెను
रुक +आ = रुका - ఆగెను
पूछ +आ = पूछा - అడిగెను
काट +आ = काटा - కోసెను
मार +आ = मारा - కొట్టెను
भर +आ = भरा - నిండెను
भेज +आ = भेजा- పంపెను
हँस +आ = हँसा - నవ్వెను
भाग+आ = भागा- పారిపోయెను
बदल +आ = बदला-మార్చెను
पकड +आ = पकडा- పట్టుకొనెను
गिन+ आ = गिना - లెక్కించెను

హిందీ భాషలో సామాన్య భూత కాలమందు ప్రధాన క్రియకు చివర అచ్చు శబ్దములగు आ కార, ई కార, ए కార, ओ కారాంత శబ్దములు వచ్చినచో ఆ క్రియలకు చివర या చేర్చినచో సామాన్య భూతకాలము ఏర్పడును.

आ+या=आया - వచ్చెను
खा+या=खाया - తినెను
ला+या=लाया - తెచ్చెను
गा+या=गाया - పాడెను
दिखा+या=दिखाया- చూపించెను
बना+या=बनाया-తయారు చేసెను
बजा+या=बजाया-ఊదెను
चुरा+या=चुराया -దొంగిలించెను
बुला+या=बुलाया-పిలిచెను
कमा+या=कमाया-సంపాదించెను

गा+या=गाया-పాడెను
बचा+या=बचाया-రక్షించెను
बता+या=बताया-చెప్పెను
सो+या = सोया - నిద్రించెను
रो+या = रोया - ఏడ్చెను
धो+या = धोया - ఉతికెను
खे+या = खेया - పడవ నడిపెను
से+या = सेया - గ్రుడ్లు పొదిగెను
पी+या = पिया - త్రాగెను
सी+या = सिया - కుట్టెను

హిందీ భాషలో సామాన్య భూతకాలమందు ఈ క్రింది క్రియలకు పైన చెప్పిన Rules వర్తించవు. ఈ క్రింది వానిని వేరు వేరుగా పలుకవలెను.

कर - చేయు - किया - చేసెను
जा - వెళ్ళు - गया - వెళ్ళెను
ले - తీసుకొను - लिया - తీసుకొనెను
दे - ఇచ్చు - दिया - ఇచ్చెను
हो - అగు - हुआ - అయ్యెను

హిందీ భాషలో భవిష్యత్కాలమునందు ప్రధాన క్రియకు చివర ఏకవచనములో एगा, బహువచనములో एँगे, मैं కర్తగా ఉన్నప్పుడు ऊँगा, तुम కర్తగా ఉన్నప్పుడు ओगे చేర్చుటచేత భవిష్యత్కాల క్రియ పదము వచ్చును.

पुंलिंग	स्त्रीलिंग
मैं खाऊँगा - నేను తిందును	मैं खाऊँगी - నేను తిందును
तू खाएगा - నీవు తిందువు	तू खाएगी - నీవు తిందువు
वह खाएगा - వాడు తినును	वह खाएगी - ఆమె తినును
यह खाएगा - వీడు తినును	यह खाएगी - ఈమె తినును
कौन खाएगा - ఎవడు తినును	कौन खाएगी - ఎవతె తినును
तुम खाओगे - మీరు తిందురు	तुम खाओगी - మీరు తిందురు
आप खाएँगे- తమరు తిందురు	आप खाएँगी- తమరు తిందురు
हम खाएँगे- మేము తిందుము	हम खाएँगी- మేము తిందుము
वे खाएँगे - వారు తిందురు	वे खाएँगी - వారు తిందురు
ये खाएँगे - వీరు తిందురు	ये खाएँगी - వీరు తిందురు
कौन खाएँगे - ఎవరు తిందురు	कौन खाएँगी - ఎవరు తిందురు

హిందీ భాషలో सक అంటే గల అని అర్థము. ఇది సహాయ క్రియ. సామాన్య వర్తమాన కాలమందు सक ను ఉపయోగించు విధానము.

पुंलिंग	स्त्रीलिंग
1. मैं पढ सकता हूँ - నేను చదవగలను.	1. मैं पढ सकती हूँ - నేను చదవగలను.
2. तू पढ सकता है - నీవు చదవగలవు.	2. तू पढ सकती है - నీవు చదవగలవు.
3. वह पढ सकता है - అతడు చదవగలడు.	3. वह पढ सकती है - ఆమె చదవగలదు.
4. यह पढ सकता है - ఇతడు చదవగలడు.	4. यह पढ सकती है - ఈమె చదవగలదు.
5. कौन पढ सकता है - ఎవడు చదవగలడు.	5. कौन पढ सकती है- ఎవతె చదవగలదు.
6. तुम पढ सकते हो - మీరు చదవగలరు.	6. तुम पढ सकती हो- మీరు చదవగలరు.
7. आप पढ सकते हैं - తమరు చదవగలరు.	7. आप पढ सकती हैं- తమరు చదవగలరు.
8. हम पढ सकते हैं - మేము చదవగలము.	8. हम पढ सकती हैं - మేము చదవగలము.
9. वे पढ सकते हैं - వారు చదవగలరు.	9. वे पढ सकती हैं - వారు చదవగలరు.
10. ये पढ सकते हैं - వీరు చదవగలరు.	10. ये पढ सकती हैं - వీరు చదవగలరు.
11. कौन पढ सकते हैं - ఎవరు చదవగలరు.	11. कौन पढ सकती हैं- ఎవరు చదవగలరు.

హిందీ భాషలో ప్రధాన క్రియకు 'ना' ప్రత్యయము చేర్చి దానికి 'दे' క్రియను చేర్చి ఎదుటి వానితో మాట్లాడుతూ, మూడవ వ్యక్తికి అనుమతి ఇచ్చినట్లు అర్థము వచ్చును. దీనినే ప్రేరణ క్రియ అని కూడా అందురు. ఉదా :-

1. आ + ना + दो = आने दो - రానియ్యి
2. जा + ना + दो = जाने दो - వెళ్ళనియ్యి
3. खा + ना + दो = खाने दो - తిననియ్యి
4. पी + ना + दो = पीने दो - త్రాగనియ్యి
5. कर + ना + दो = करने दो - చెయ్యనియ్యి
6. सो + ना + दो = सोने दो - నిద్రపోనియ్యి
7. गा + ना + दो = गाने दो - పాడనియ్యి
8. पढ + ना + दो = पढने दो - చదవనియ్యి
9. सीख + ना + दो = सीखने दो - నేర్చుకోనియ్యి
10. लिख + ना + दो = लिखने दो - వ్రాయనియ్యి
11. कह + ना + दो = कहने दो - చెప్పనియ్యి
12. देख + ना + दो = देखने दो - చూడనియ్యి
13. ला + ना + दो = लाने दो - పట్టుకురానియ్యి
14. रो + ना + दो = रोने दो - ఏడవనియ్యి
15. ले + ना + दो = लेने दो - తీసుకోనియ్యి
16. सुन + ना + दो = सुनने दो - విననియ్యి
17. बोल + ना + दो = बोलने दो - మాట్లాడనియ్యి
18. बैठ + ना + दो = बैठने दो - కూర్చోనియ్యి

హిందీ భాషలో 'ही' ప్రత్యయమును సర్వనామములతో చేర్చుట వలన, కేవలము, మాత్రము, ఏ అను అర్థము వచ్చును. ఉదా :-

1) मैं +ही = मैंही- నేనే 2) तू + ही = तूही-నీవే 3) तुम+ही = तुमही-మీరే 4) हम + ही = हमही-మేమే 5) वह + ही = वही-అతడే 6) यह + ही = यही - ఇతడే 7) उस + ही = उसी-అదే 8) इस + ही = इसी - ఇదే 9) तब + ही = तबी - అప్పుడే 10) अब + ही = अभी - ఇప్పుడే 11) सब + ही = सभी - అందరు 12) इन + ही = इन्हीं - ఇవే 13) उन + ही = उन्हीं - అవే 14) कब + ही = कभी - ఎప్పుడైనా 15) यहाँ + ही = यहीं - ఇక్కడే 16) वहाँ + ही = वहीं - అక్కడే 17) कहाँ + ही = कहीं - ఎక్కడైనా 18) किस + ही = किसी - ఏదైనా 19) एक + ही = एकही - ఒక్కడే 20) आप + ही = आपही - తమరే 21) वे + ही = वेही - వారే 22) ये + ही = येही - వీరే

'ద్విరుక్తులు' అనగా ఒక పదమును రెండవ పర్యాయము ఉపయోగించుట వలన, ఆ పదము యొక్క విశేషత్వమును తెలుపుటను 'ద్విరుక్తి' అందురు. ఉదా :-

1. घर घर - ఇంటింట
2. बडे बडे - పెద్ద పెద్ద
3. गाँव गाँव - ఊరూరా
4. वहाँ वहाँ - అక్కడక్కడ
5. कहाँ कहाँ - ఎక్కడెక్కడ
6. बार बार - మరలమరల
7. अच्छे अच्छे - మంచిమంచి
8. धीरे धीरे - నెమ్మదినెమ్మదిగా
9. यहँ यहँ - ఇక్కడఇక్కడ
10. कभी कभी- అప్పుడప్పుడు
11. जहाँ जहाँ- ఎక్కడెక్కడైతే
12. बार बार - మాటిమాటికి
13. छोटे छोटे - చిన్న చిన్న
14. थोडा थोडा- కొంచెంకొంచెం
15. तब तब - అప్పుడప్పుడు
16. गरम गरम - వేడివేడి

హిందీ భాషలో 'चाह' అనే సహాయ క్రియను కోరికను తెలుపుటకు ఉపయోగింతురు. సామాన్య వర్తమాన కాలమందు 'चाह' ను ఉపయోగించు విధానము. ఉదా :-

पुंलिंग

1. मैं पढना चाहता हूँ - నేను చదవాలనుకొంటున్నాను
2. मैं जाना चाहता हूँ - నేను వెళ్ళాలనుకొంటున్నాను
3. मैं करना चाहता हूँ - నేను చెయ్యాలనుకొంటున్నాను
4. मैं देना चाहता हूँ - నేను ఇవ్వాలనుకొంటున్నాను
5. मैं गाना चाहता हूँ - నేను పాడాలనుకొంటున్నాను
6. मैं लाना चाहता हूँ - నేను తేవాలనుకొంటున్నాను
7. मैं आना चाहता हूँ - నేను రావాలనుకొంటున్నాను
8. मैं सोना चाहता हूँ - నేను నిద్రపోవాలనుకొంటున్నాను
9. मैं पीना चाहता हूँ - నేను త్రాగాలనుకొంటున్నాను
10. मैं खेलना चाहता हूँ- నేను ఆడాలనుకొంటున్నాను

स्त्रीलिंग

1. मैं पढना चाहती हूँ - నేను చదవాలనుకొంటున్నాను
2. मैं जाना चाहती हूँ - నేను వెళ్ళాలనుకొంటున్నాను
3. मैं करना चाहती हूँ - నేను చెయ్యాలనుకొంటున్నాను
4. मैं देना चाहती हूँ - నేను ఇవ్వాలనుకొంటున్నాను
5. मैं गाना चाहती हूँ - నేను పాడాలనుకొంటున్నాను
6. मैं लाना चाहती हूँ - నేను తేవాలనుకొంటున్నాను
7. मैं आना चाहती हूँ - నేను రావాలనుకొంటున్నాను
8. मैं सोना चाहती हूँ - నేను నిద్రపోవాలనుకొంటున్నాను
9. मैं पीना चाहती हूँ - నేను త్రాగాలనుకొంటున్నాను
10. मैं खेलना चाहती हूँ- నేను ఆడాలనుకొంటున్నాను

హిందీ భాషలో 'चाहिए' అనే సహాయ క్రియను వాక్యానంతరము ఉపయోగించినచో 'కావలయును' అను అర్థము వచ్చును. కర్తకు ద్వితీయా విభక్తి అగు ' को ' చేర్చవలెను.

1. मुझे किताब चाहिए - నాకు పుస్తకము కావలయును
2. राम को दूध चाहिए - రామునకు పాలు కావలయును
3. ललिता को रुपिया चाहिए - లలితకు డబ్బు కావలయును
4. कमला को पानी चाहिए - కమలకు నీరు కావలయును
5. रवि को कपडे चाहिए - రవికి బట్టలు కావలయును
6. रानी को घडी चाहिए - రాణికి గడియారము కావలయును
7. हम को खाना चाहिए - మాకు భోజనము కావలయును
8. गोपी को चाय चाहिए - గోపికి టీ కావలయును
9. मुझे फल चाहिए - నాకు పండ్లు కావలయును
10. आप को क्या चाहिए - మాకు ఏమి కావలయును

విభక్తి ప్రత్యయములు

1. ने - డు, ము, వు, లు - ప్రథమా విభక్తి
2. को - ని, ను, కి, కు - ద్వితీయా విభక్తి
3. से - చేత, చే, తోడ, తో - తృతీయా విభక్తి
4. केलिए / केवास्ते - కొఱకు, కై - చతుర్థీ విభక్తి
5. से - వలన, కంటె, నుండి - పంచమీ విభక్తి
6. का, के, की - యొక్క - షష్ఠీ విభక్తి
7. में - లో, లోపల - సప్తమీ విభక్తి

पर - మీద, పైన

सर्वनाम (Pronoun) సర్వ నామము

నామవాచకమునకు బదులుగా వాడు శబ్ధమును సర్వనామము అందురు.

ఉదా : కొన్ని సర్వనామములు

1. मैं -నేను
2. तू -నీవు
3. वह -అతడు,ఆమె,అది,ఆ
4. यह -ఇతడు,ఈమె,ఇది,ఈ
5. कौन - ఎవరు (ఏ.వ.)
6. तुम - మీరు
7. आप - తమరు
8. हम - మేము
9. वे - వారు, అవి, ఆ
10. ये- వీరు, ఇవి, ఈ
11. कौन -ఎవరు (బ.వ.)
12. कुछ -కొంచెము, కొన్ని, ఏదేని
13. कोई-ఎవరైననూ, ఎవరో, ఏదియో
14. जो - ఎవడైతే, ఎవతైతే, ఏదైతే
15. खुद -స్వయముగా
16. स्वयम - తనంతటతాను

సర్వనామములతో విభక్తులు చేర్చుట

1. मैं అనే సర్వనామముతో విభక్తులు చేర్చినచో, సర్వనామములు మరియు వాటి అర్థములు మార్పుచెందును.

1. मैं+ ने = मैंने - నేను
2. मैं + को = मुझको, मुझे - నాకు
3. मैं + से = मुझसे - నాతో, నాచేత
4. मैं + केलिए = मेरेलिए - నా కొఱకు
   मैं + केवास्ते = मेरेवास्ते – నా గురించి
5. मैं + से = मुझसे-నా వలన, నా నుండి, నాకంటే
6. मैं + का = मेरा-నా యొక్క (పుంలింగము) ఏక
   मैं + के = मेरे -మా యొక్క (పుంలింగము) బహు
   मैं + की = मेरी - నా యొక్క (స్త్రీలింగము) ఏక
7. मैं + में = मुझमें - నాలో
   मैं + पर = मुझपर - నా మీద

2. तू అనే సర్వనామముతో విభక్తులు చేర్చినచో సర్వనామములు మరియు వాటి అర్థములు మారు చెందును.

1. तू + ने = तूने - నీవు
2. तू + को = तुझको, तुझे - నీకు
3. तू + से = तुझसे - నీచేత, నీతో
4. तू + केलिए = तेरेलिए - నీ కొఱకు
   तू + केवास्ते = तेरेवास्ते - నీ గురించి
5. तू + से = तुझसे - నీ వలన, నీ నుండి, నీ కంటే
6. तू + का = तेरा - నీ యొక్క
   तू + के = तेरे - నీ యొక్క
   तू + की = तेरी - నీ యొక్క
7. तू + में = तुझमें - నీలో
   तू + पर = तुझपर - నీ మీద

3. हम అనే సర్వనామముతో విభక్తులు చేర్చినచో సర్వనామములు మరియు వాటి అర్థములు మార్పు చెందును.

1. हम + ने = हमने - మేము
2. हम + को = हमको, हमें -మాకు
3. हम + से = हमसे - మా చేత, మాచే
4. हम + केलिए = हमारेलिए - మా కొఱకు
   हम + केवास्ते = हमारेवास्ते - మా గురించి
5. हम + से = हमसे-మా వలన, మా నుండి, మాకంటే
6. हम + का = हमारा - మా యొక్క
   हम + की = हमारी - మా యొక్క
   हम + के = हमारे - మా యొక్క
7. हम + में = हममें - మాలో
   हम + पर = हमपर - మా మీద

4. तुम అనే సర్వనామముతో విభక్తులు చేర్చినచో సర్వనామములు మరియు వాటి అర్థములు మార్పు చెందును.

1. तुम + ने = तुमने - మీరు
2. तुम + को = तुमको, तुमजे - మీకు
3. तुम + से = तुमसे - మీ చేత, మీచే
4. तुम + केलिए = तुम्हारेलिए - మీ కొఱకు
   तुम + केवास्ते = तुम्हारेवास्ते -మీ గురించి
5. तुम + से = तुमसे-మీ వలన, మీ నుండి, మీ కంటే
6. तुम + का = तुम्हारा - మీ యొక్క
   तुम + के = तुम्हारे - మీ యొక్క
   तुम + की = तुम्हारी - మీ యొక్క
7. तुम + में = तुममें - మీలో
   तुम + पर = तुमपर - మీ మీద

5. **आप** అనే సర్వనామముతో విభక్తులు చేర్చినచో సర్వనామములు మరియు వాటి అర్థములు మార్పు చెందును.

1. आप + ने = आपने - తమరు
2. आप + को = आपको - తమరికి
3. आप + से = आपसे - తమరిచేత, తమరిచే
4. आप + केलिए = आपकेलिए - తమరి కొఱకు
   आप + केवास्ते = आपकेवास्ते - తమరి గురించి
5. आप + से = आपसे-తమరి వలన, తమరి నుండి, తమరి కంటే
6. आप + का = आपका - తమరి యొక్క
   आप + के = आपके - తమరి యొక్క
   आप + की = आपकी - తమరి యొక్క
7. आप + में = आपमें - తమరిలో
   आप + पर = आपपर - తమరిమీద

6. **यह** అనే సర్వనామముతో విభక్తులు చేర్చినచో సర్వనామములు మరియు వాటి అర్థములు మార్పు చెందును.

1. यह + ने = इसने - ఇతడు
2. यह + को = इसको, इसे - ఇతనికి, ఈమెకు
3. यह + से = इससे - ఇతనిచే, ఈమెచే
4. यह + केलिए=इसकेलिए-ఇతని కొఱకు, ఈమె కొఱకు
   यह+केवास्ते=इसकेवास्ते-ఇతని గురించి, ఈమె గురించి
5. यह + से = इससे -ఇతని నుండి, ఇతని వలన, ఇతని కంటే ఈమె నుండి, ఈమె వలన, ఈమె కంటే
6. यह + का = इसका - ఇతని యొక్క
   यह + के = इसके - వీరి యొక్క
   यह + की = इसकी - ఈమె యొక్క
7. यह + में = इसमें - ఇతనిలో, ఈమెలో, ఇందులో
   यह + पर = इसपर - ఇతని మీద, ఈమె మీద, దీని మీద

7. ये అనే సర్వనామముతో విభక్తులు చేర్చినచో సర్వనామములు మరియు వాటి అర్థములు మార్పు చెందును.

1. ये + ने = इन्होंने - వీరు
2. ये + को = इनको, इन्हें - వీరికి
3. ये + से = इससे - వీరి చేత, వీరిచే
4. ये + केलिए = इनकेलिए - వీరి కొఱకు
   ये + केवास्ते = इनकेवास्ते - వీరి గురించి
5. ये + से = इनसे - వీరి వలన, వీరి నుండి, వీరి కంటే
6. ये + का = इनका - వీరి యొక్క
   ये + के = इनके - వీరి యొక్క
   ये + की = इनकी - వీరి యొక్క
7. ये + में = इनमें - వీరిలో
   ये + पर = इनपर - వీరిమీద

8. वह అనే సర్వనామముతో విభక్తులు చేర్చినచో సర్వనామములు మరియు వాటి అర్థములు మార్పు చెందును.

1. वह + ने = उसने - అతడు
2. वह + को = उसको, उसे - అతనికి, ఆమెకి
3. वह + से = उससे - అతనిచే, ఆమెచే
4. वह + कोलिए = उसकोलिए -అతని కొఱకు, ఆమె కొఱకు
   वह + केवास्ते =उसकेवास्ते - అతని గురించి, ఆమె గురించి
5. वह + से = उससे -అతని నుండి, అతని వలన, అతని కంటే ఆమె నుండి, ఆమె వలన, ఆమె కంటే
6. वह + का = उसका = అతని యొక్క
   वह + के = उसके = వారి యొక్క
   वह + की = उसकी = ఆమె యొక్క
7. वह + में = उनमे = అతనిలో, ఆమెలో, అందులో
   वह + पर = उनपर = అతని మీద, ఆమె మీద

9. वे అనే సర్వనామముతో విభక్తులు చేర్చినచో సర్వనామములు మరియు వాటి అర్థములు మార్పు చెందును.

1. वे + ने = उन्होंने - వారు
2. वे + को = उनको, उन्हें - వారికి
3. वे + से = उनसे -వారి చేత, వారిచే
4. वे + केलिए = उनकेलिए -వారి కొఱకు
   वे + केवास्ते = उनकेवास्ते - వారి గురించి
5. वे + से = उनसे - వారి వలన, వారి నుండి, వారి కంటే
6. वे + का = उनका - వారి యొక్క
   वे + के = उनके - వారి యొక్క
   वे + की = उनकी - వారి యొక్క
7. वे + में = उनमें - వారిలో
   वे + पर = उनपर - వారి మీద

10. कौन (ఏ.వ) అనే సర్వనామముతో విభక్తులు చేర్చినచో సర్వనామములు మరియు వాటి అర్థములు మార్పు చెందును.

1. कौन + ने = किसने - ఎవరు
2. कौन + को = किसको, किसे - ఎవరికి
3. कौन + से = किससे - ఎవరిచేత, ఎవరిచే
4. कौन + केलिए = किसकेलिए - ఎవరి కొఱకు
   कौन + केवास्ते = किसकेवास्ते -ఎవరి గురించి
5. कौन + से = किससे-ఎవరి వలన, ఎవరి నుండి, ఎవరి కంటే
6. कौन + के = किसके - ఎవరి యొక్క
   कौन + का = किसका - ఎవరి యొక్క
   कौन + की = किसकी - ఎవరి యొక్క
7. कौन + में = किसमें - ఎవరిలో
   कौन + पर = किसपर - ఎవరిమీద

11. **कौन** (బ.వ) అనే సర్వనామముతో విభక్తులు చేర్చినచో సర్వనామములు మరియు వాటి అర్థములు మార్పుచెందును.	12. **जो** అనే సర్వనామముతో విభక్తులు చేర్చినచో సర్వనామములు మరియు వాటి అర్థములు మార్పుచెందును.
1. कौन + ने = किन्होंने - ఎవరు 2. कौन + को = किनको, किन्हें -ఎవరికి 3. कौन + से = किससे - ఎవరిచేత, ఎవరిచే 4. कौन + केलिए - ఎవరి కొఱకు कौन + केवास्ते = किनकेवास्ते -ఎవరి గురించి 5. कौन+से = किनसे - ఎవరి వలన, ఎవరి నుండి, ఎవరి కంటే 6. कौन + का = किनका - ఎవరి యొక్క कौन + के = किनके - ఎవరి యొక్క 7. कौन + में = किनमें - ఎవరిలో कौन + पर = किनपर - ఎవరి మీద	जो + ने = जिसने जो + को = जिसको, जिसे जो + से = जिससे जो + केलिए = जिसकेलिए जो + केवास्ते = जिसकेवास्ते जो + से = जिससे जो + का = जिसका जो + के = जिसके जो + की = जिसकी जो + में = चिसमें जो + पर = जिसपर

సంఖ్యలు

1 - एक - ఒకటి
2 - दो - రెండు
3 - तीन - మూడు
4 - चार - నాలుగు
5 - पाँच - ఐదు
6 - छः - ఆరు
7 - सात - ఏడు
8 - आठ - ఎనిమిది
9 - नौ - తొమ్మిది
10 - दस - పది
11 - ग्यारह - పదకొండు
12 - बारह - పన్నెండు
13 - तेरह - పదమూడు
14 - चौदह - పదునాలుగు
15 - पंद्रह - పదుహేను
16 - सोलह - పదహారు
17 - सत्रह - పదుహేడు
18 - अठारह - పదునెనిమిది
19 - उन्नीस - పంతొమ్మిది
20 - बीस - ఇరువది
21 - इक्कीस - ఇరవై ఒకటి
22 - बाईस - ఇరవై రెండు
23 - तेईस - ఇరవై మూడు
24 - चौबीस - ఇరవై నాలుగు
25 - पच्चीस - ఇరవై ఐదు
26 - छब्बीस - ఇరవై ఆరు
27 - सत्ताईस - ఇరవై ఏడు
28 - अट्ठाईस - ఇరవై ఎనిమిది
29 - उनतीस - ఇరవై తొమ్మిది
30 - तीस - ముప్పై
31 - इक्तीस - ముప్పై ఒకటి
32 - बत्तीस - ముప్పై రెండు
33 - तैंतीस - ముప్పై మూడు
34 - चौंतीस - ముప్పై నాలుగు
35 - पैंतीस - ముప్పై ఐదు
36 - छत्तीस - ముప్పై ఆరు
37 - सैंतीस - ముప్పై ఏడు
38 - अडतीस - ముప్పై ఎనిమిది
39 - उन्चालीस - ముప్పై తొమ్మిది
40 - चालीस - నలభై

41 - इक्तालीस- నలబై ఒకటి
42 - बयालीस- నలబై రెండు
43 - तैंतालीस- నలబై మూడు
44 - चवालीस- నలబై నాలుగు
45 - पैंतालीस- నలబై ఐదు
46 - छियालीस- నలబై ఆరు
47 - सैंतालीस- నలబై ఏడు
48 - अडतालीस-నలబై ఎనిమిది
49 - उन्चास - నలబై తొమ్మిది
50 - पचास - యాబై
51 - इक्कावन- యాబై ఒకటి
52 - बावन - యాబై రెండు
53 - तिरपन - యాబై మూడు
54 - चौपन -యాబై నాలుగు
55 - पचपन - యాబై ఐదు
56 - छप्पन - యాబై ఆరు
57 - सत्तवन - యాబై ఏడు
58 - अट्ठावन-యాబై ఎనిమిది
59 - उन्सठ -యాబై తొమ్మిది
60 - साठ - అరవై

61 - इकसठ - అరవై ఒకటి
62 - बासठ - అరవై రెండు
63 - तिरसठ - అరవై మూడు
64 - चौसठ - అరవై నాలుగు
65 - पैंसठ - అరవై ఐదు
66 - छियासठ- అరవై ఆరు
67 - सडसठ - అరవై ఏడు
68 - अडसठ -అరవై ఎనిమిది
69 - उन्हत्तर - అరవై తొమ్మిది
70 - सत्तर - డెబ్బై
71 - इकहत्तर- డెబ్బై ఒకటి
72 - बाहत्तर - డెబ్బై రెండు
73 - तिहत्तर - డెబ్బై మూడు
74 - चौहत्तर - డెబ్బై నాలుగు
75 - पचहत्तर- డెబ్బై ఐదు
76 - छौहत्तर - డెబ్బై ఆరు
77 - सतहत्तर- డెబ్బై ఏడు
78 - अटहत्तर- డెబ్బై ఎనిమిది
79 - उन्यासी - డెబ్బై తొమ్మిది
80 - अस्सी - ఎనబై

81 -इक्यासी- ఎనభై ఒకటి
82 -बयासी - ఎనభై రెండు
83 -तिरासी - ఎనభై మూడు
84 -चौरासी - ఎనభై నాలుగు
85 -पचासी - ఎనభై ఐదు
86 -छियासी- ఎనభై ఆరు
87 -सत्तासी- ఎనభై ఏడు
88 -अठासी - ఎనభై ఎనిమిది
89 -नवासी - ఎనభై తొమ్మిది
90 -नब्बे - తొంభై
91 -इकानबे- తొంభై ఒకటి
92 -बानबे - తొంభై రెండు
93 -तिरानबे- తొంభై మూడు
94 -चौरानबे-తొంభై నాలుగు
95 -पंचानबे - తొంభై ఐదు
96 -छियानबे- తొంభై ఆరు
97 -सत्तानबे- తొంభై ఏడు
98 -अट्ठानबे-తొంభై ఎనిమిది
99 -निन्यानबे-తొంభై తొమ్మిది
100 - सौ - వంద

हजार - వెయ్యి
लाख - లక్ష
करोड - కోటి
पहला - మొదటి
दूसरा - రెండవ
तीसरा - మూడవ
चौथा - నాల్గవ
पाँचवाँ - ఐదవ
छठवाँ - ఆరవ
सातवाँ - ఏడవ
आठवाँ - ఎనిమిదవ
नौवाँ - తొమ్మిదవ
दसवाँ - పదవ
पाव - ¼
आधा - ½
पौना - ¾
डेढ - 1½
ढाई - 2½
साढे तीन - 3½
सढे चार - 4½

जानवरें - జంతువులు - ANIMALS

1) घोडा - గుఱ్ఱము, 2) हाथी - ఏనుగు, 3) कुत्ता - కుక్క, 4) गाय - ఆవు, 5) बैल - ఎద్దు, 6) भैंस - గేదె, 7) बकरा - మగ మేక, 8) गधा - గాడిద, 9) बंदर - కోతి, 10) चीता - పులి, 11) शेर - సింహము, 12) ऊँट - ఒంటె, 13) भेडिया - తోడేలు, 14) भैंसा - దున్నపోతు, 15) भालू - ఎలుగుబంటి, 16) लंगूर - కొండముచ్చు, 17) हरिण - జింక, 18) भेंड - గొఱ్ఱె, 19) बिल्ली - పిల్లి, 20) गीदड - నక్క, 21) चूहा - ఎలుక, 22) हिरन - జింక, 23) सुअर - పంది, 24) सियार - నక్క, 25) खरहा - కుందేలు, 26) बकरी - ఆడమేక, 27) कंगारू - కంగారు, 28) खच्चर - కంచర గాడిద, 29) नेवला - ముంగిస, 30) गैंडा - ఖడ్గమృగము, 31) साँड़ - ఆబోతు, 32) शेरनी - ఆడ సింహము, 33) जिराफी - జిరాఫీ, 34) गोरखर - అడవి గుఱ్ఱము, 35) कुतिया-ఆడకుక్క, 36) गिलहरी - ఉడుత, 37) मेंढक - కప్ప, 38) खरगोश - కుందేలు, 39) चुहिया - చుంచు, 40) मछली - చేప, 41) कछुआ - తాబేలు, 42) मगर - మొసలి, 43) हैवान - మృగము, 44) हिरन - లేడి, 45) भेड़िया - తోడేలు, 46) नेवला - ముంగిస, 47) हरिण- జింక, 48) कुतिया - ఆడకుక్క, 49) शेरनी - ఆడ సింహము, 50) जंगली सुअर - అడవి పంది, 51) बचडा - దూడ, 52) लोमड़ी - నక్క, 53) गोरिल्ला - గొరిల్లా, 54) तेंदुआ - చిఱుతపులి, 55) मेंढ़ा - పొట్టేలు, 56) सूकर - పంది, 57) बाघ - పెద్దపులి, 58) शेरनी - ఆడపులి, 59) लंगूर - తోకలేని కోతి, 60) साबर - కొండ జింక, 61) भेंड़ा - ఆడ గొఱ్ఱె, 62) शिकारी कुत्ता - వేటకుక్క, 63) मेमना- గొఱ్ఱెపిల్ల

चिडियाँ - పక్షులు - BIRDS

1) तोता - చిలుక, 2) मोर - మగ నెమలి, 3) हंस - హంస, 4) मैना - గోరువంక, 5) कौआ - కాకి, 6) उल्लू - గుడ్లగూబ, 7) गीध - గ్రద్ధ, 8) मुरगा - కోడిపుంజు, 9) मुरगी - కోడిపెట్ట, 10) कबूतर - పావురము, 11) कोयल - కోకిల, 12) जंगली बतख - అడవి బాతు 13) बगुला - కొంగ, 14) सारस - సారంగపిట్ట, 15) मक्खी - ఈగ, 16) मच्छड - దోమ, 17) चंगीदड - గబ్బిలము, 18) कठफाडा - వడ్రంగిపిట్ట, 19) गौरा - మగపిచ్చుక, 20) गौरय्या - ఆడపిచ్చుక, 21) नीलकंठ - పాలపిట్ట, 22) बतख - మగబాతు, 23) बतखी - ఆడబాతు, 24) मोरनी - ఆడనెమలి, 25) चील - గ్రద్ధ, 26) कबूतर - పావురము, 27) बाज - డేగ, 28) कीडे - పురుగులు, 29) टिड्डी - మిడత, 30) बुलबुल - బుల్‌బుల్ పక్షి, 31) चींटी - చీమ, 32) पिस्सू - నుసమలు, 33) अंडा - గ్రుడ్డు, 34) उकाब - రాబందు, 35) घोंसला - పక్షిగూడు, 36) सुरखाब - నిప్పుకోడి, 37) कठफोडवा - వడ్రంగిపిట్ట, 38) गौरा - మగపిచ్చుక, 39) पेंडुकी - గువ్వ, 40) चोंच - ముక్కు, 41) गरुड पक्षी - గరుడపక్షి, 42) चंगीरड - గబ్బిలము, 43) सारस बगुला - కొంగ, 44) मुरगी का बच्चा - కోడిపిల్ల, 45) पिंजडा - పంజరము, 46) सुरखाब - నిప్పుకోడి, 47) रामचिरैया - చికముకిపిట్ట 48) शुतुरमुर्ग - నిప్పుకోడి, 49) पिंगविन - పెంగ్విన్ పక్షి 50) पैरू पक्षी - టర్కీకోడి

फल-పండ్లు - FRUITS, तरकारीयाँ - కూరగాయలు

1) अंगूर - ద్రాక్ష, 2) अनानास - అనాస, 3) अनार - దానిమ్మపండు,
4) अमरूद - జామపండు, 5) आम - మామిడిపండు, 6) इमली -
చింతపండు, 7) ककडी - దోసకాయ, 8) काजू - జీడిపప్పు, 9) कटहल
- పనసపండు, 10) केला - అరటిపండు, 11) कैथा - వెలక్కాయ,
12) खजूर - ఖర్జూరము, 13) चीकू - సపోట, 14) जंबू - నేరేడు,
15) टमाटर - టమోట, 16) तरबूज - పుచ్చకాయ, 17) ताडफल -
తాటిపండు, 18) नारंगी - నారింజ, 19) नींबू - నిమ్మకాయ, 20)
पपीता - బొప్పాసపండు, 21) बादाम - బాదంకాయ, 22) शरीफा
- సీతాఫలము, 23) संदोला - ఈతపండు, 24) संतरा - బత్తాయి,
25) साग - ఆకుకూర, 26) प्याज - ఉల్లిపాయ, 27) किसमिस -
కిస్మిస్‌పండు, 28) तरकारीयाँ - కూరగాయలు, 29) नारियल -
కొబ్బరికాయ, 30) गोभी - క్యాబేజి, 31) लौकी - సొరకాయ, 32)
ईख - చెఱకు, 33) गाजर - క్యారెట్, 34) मूँग - పెసలు, 35) मटर
- బటానీలు, 36) चावल - బియ్యము, 37) चुकंदर - బీట్‌రూట్, 38)
आलू - బంగాళదుంప, 39) भींडी - బెండకాయ, 40) मूली -
ముల్లంగి, 41) बेर - రేగిపండు, 42) बैंगन - వంకాయ, 43) चना -
సెనగలు, 44) तुराई - బీరకాయ, 45) चचींडा - పొట్లకాయ,
46) शकरकंद - చిలగడదుంప, 47) अदरक - అల్లం, 48) करेला

- కాకరకాయ, 49) सहजन - మునక్కాడ, 50) निबौरी - వేపకాయ, 51) कुम्हाडां - గుమ్మడి, 52) मीठा-नीम - కరివేపాకు, 53) बादाम - బాదంకాయ, 54) सब्जी - కూర, 55) लौकी - సొరకాయ, 56) तुरई - బీరకాయ, 57) आंवला - ఉసిరికాయ, 58) लहसान - వెల్లుల్లి, 59) कुंदुरू - దొండకాయ, 60) रतालू - పెండలము, 61) मिर्च - మిరపకాయ, 62) लहसुना - వెల్లుల్లిపాయ, 63) पिटुवा - గోంగూర, 64) फोई - బచ్చలికూర, 65) सेम - చిక్కుడుకాయ, 66) करौंदा - వాక్కాయ, 67) काजू - జీడిపప్పు, 68) कंद - కంద, 69) चौलाइ - తోటకూర, 70) मेंथी - మెంతికూర, 71) तोराई - నేతిబీరకాయ, 72) कमलाफल - కమలాఫలము, 73) जामुन - నేరేడుకాయ, 74) रामाफल - రామా ఫలము, 75) चकोतरा - దబ్బపండు, 76) बिजौरा - పంపర పనస, 77) मटर - బఠానీలు, 78) इलायची - వెలగకాయ, 79) मूली - ముల్లంగి, 80) सुपारी - వక్క, 81) मूँगफली - వేరుశనగకాయ, 82) धनिया - దనియాలు, 83) तमाखू - పొగాకు, 84) जामुन - నల్లనేరేడు, 85) जंभीरी - దబ్బపండు, 86) फलगोभी - కాలీఫ్లవరు, 87) ग्वारफली - గోరుచిక్కుడు, 88) गुलमेहंशी - గోరింటాకు, 89) सेब - చీమరేగు, 90) बेर - రేగిపండు, 91) बैंगन - వంకాయ, 92) जेहूँ - గోధుమలు, 93) घास - గడ్డి, 94) सहजन - మునక్కాడ.